हेटौडा उपमहानगरपालिका

नगरको बालबालिकाको वस्तुगत विवरण- २०७९

CHILDREN PROFILE-2079

बालबालिकाकको वस्तुगत विवरण- २०७९

प्रकाशक

हेटौडा उपमहानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

विषय सूची

खण्ड १ परिचय 3

१.१ उप-महानगरपलिकाको परिचय 3

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा विशेषता 3

१.३ प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था 4

खण्ड २ बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र 5

२.१ बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता 5

२.२ विद्यमान ऐननियममा बालबालिका सम्बन्धी भएको व्यवस्था 5

२.२.१ नेपालको संविधान 5

२.२.२ स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ 6

२.२.३ बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ 7

२.२.४ दिगो विकास लक्ष्य 7

२.२.५ बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धी १९८९ 8

२.२.६ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ 9

२.२.७ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ 9

२.२.८ बाल विवाह अन्त्यकालागि राष्ट्रिय रणनीति २०७२ 9

२.२.९ पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७–२०८१/८२) 10

२.३ बालमैत्री स्थानीय शासनको पृष्ठभूमि 10

२.३.१ बालमैत्री 10

२.३.२ बालमैत्री स्थानीय शासन 11

२.४ बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र 11

२.४.१ बाल बचाउ 12

२.४.२ बाल संरक्षण 12

२.४.३ बाल विकास 12

२.४.४ बाल सहभागिता 12

२.५ बाल संजाल सम्बन्धी विवरण 13

२.६ बालमैत्री स्थानीय शासन समितिको विवरण 13

२.७ बाल भेला र बालबालिकाकोलागि बजेट विनियोजनको विवरण 15

खण्ड ३ उप-महानगरपालिकाको जनसंख्या 16

३.१ बालबालिका उपश्थित घरपरिवार र घरमुली संख्या 16

३.२ लिङ्ग, उमेर समूह तथा जातिगत आधारमा जनसंख्या 16

३.३ बालबालिकाको जनसंख्या 18

३.४ भाषाका आधारमा जनसंख्या 18

३.५ जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण 19

३.६ बाल विवाहको अवस्था 19

३.६.१ विवाह सम्बन्धी विवरण 19

३.६.२ उमेरगत विवाह सम्बन्धी विवरण 20

३.६.३ बाल विवाह सम्बन्धि विवरण 20

३.७ प्रति परिवार औषत बालबालिका संख्या 20

३.८ अपाङ्गता भएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण 20

खण्ड ४ उपमहानगरपालिकाको बाल तथा मातृ स्वास्थ्य 22

४.१ सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम 22
४.२ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण 22
४.३ बालबालिकामा पोषणको स्थिति 23
४.३.१ स्तनपात सम्बन्धी विवरण 23
४.३.२ कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिका सम्बन्धी विवरण 24
४.४ बालबालिकामा देखा पर्ने गरेका मुख्य रोगहरु 24
४.५ मुख्य उपचार केन्द्र, लाग्ने समय र सामर्थ्य 24
४.६ प्रसुति पूर्व ४ पटक र प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने गर्भवति महिलाहरुको विवरण 25
४.६.१ प्रसुति पूर्व गर्भवति महिलाहरुको स्वास्थ्य परिक्षण विवरण 26
४.६.२ प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य परिक्षण विवरण 26
४.७ टिडी खोप सम्बन्धी विवरण 26
४.८ आइरन चक्की सेवन सम्बन्धी विवरण 27
४.९ दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण 27
४.१० नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण 28
४.११ भिटामिन 'ए' तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिका सम्बन्धि विवरण 28
४.१२ एचआइभी संक्रमित आमाबाट जन्मेका बालबालिका 29
४.१३ आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण 29
४.१४ शौचालय तथा सरसफाई सम्बन्धी अवस्था 29
४.१५ खानेपानीको श्रोत तथा उपलब्धता सम्बन्धी विवरण 30
खण्ड ५ उपमहानगरपालिकाको शैक्षिक अवस्था 32
५.१ महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण 32
५.२ शैक्षिक संस्था र उपमहानगरपालिकामा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण 32
५.२.१ शैक्षिक संस्था र विध्यार्थी विवरण 32
५.२.२ उपमहानगरपालिकाको बिद्यार्थी विवरण 36
५.३ विद्यालय पुग्न लाग्ने समय 36
५.४ विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा 36
५.५ छात्रछात्राहरुको लागि शौचालयको व्यवस्था 40
५.६ कक्षाकोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धि विवरण 43
५.७ विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिका 47
५.८ विद्यालय जान छोड्नेहरु सम्बन्धी विवरण 47
५.९ बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्राथमिक विद्यालयको विवरण 48
खण्ड ६ उपमहानगरपालिकामा बाल संरक्षण 49
६.१ द्धन्द्ध पिडित तथा जोखिममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण 49
६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण 49
६.३ बालबालिकामाथि हुने भेदभाव सम्बन्धी विवरण 49
६.४ बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण 50
६.५ बाल यौन शोषण तथा बेचविखन सम्बन्धी विवरण 51
६.६ सडक बालबालिकाको विवरण 51
६.७ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण 51
६.८ उमेर समूह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिकाको विवरण 51

६.९ खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण 52
६.१० जाडो तथा गर्मिका कारण मृत्य हुने गर्भवति महिला तथा बालबालिकाको विवरण 52
६.११ संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण 52
खण्ड ७ उपमहानगरपालिकाको आर्थिक पक्ष 53
७.१ पेशा तथा रोजगारीको अवस्था सम्बन्धी विवरण 53
७.२ आम्दानीले खान पुग्ने अवस्था सम्बन्धी विवरण 53
७.३ युवा पेशा/रोजगारी सम्बन्धी विवरण 54
७.४ रोजगारीकालागि विदेशमा गएकाहरुको विवरण 54
खण्ड ८ उपमहानगरपालिकाको प्रकोप अवस्था 55
८.१ प्रकोपको विवरण 55
८.२ प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण 55
८.३ बाल अपराधको विवरण 55
अनुसूचीहरु 56
अनुसूची १ बालमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरु 56
अनुसूची २ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन सहजीकरण समिति नामावली :- 59
अनुसूची ३ बाल मैत्री स्थानीय शासन नगर तथा वडा सहजकर्ता नामावली 59

खण्ड १ परिचय

१.१ उप-महानगरपलिकाको परिचय

बागमति प्रदेशको राजधानी समेत रहेको यस हेटौंडा उप-महानगरपालिका भित्रि मधेसमा पर्दछ। हेटौंडा उप-महानगरपालिका काठमाडौंबाट नारायणढ हुँदै २२४ कि.मि., नौविसे दामन हुँदै १३२ कि.मि., कान्ति लोकपथ हुदै ८७ तथा राजधानीबाट जोड्ने द्रुतमार्ग ७६ कि.मि. दुरीमा अवस्थिति रहेको छ। देशको मध्य भागमा अवस्थित यो उप-महानगरपालिका समुन्द्री सतह देखि ३००-३९० मिटर उचाईमा रहेको छ। कूल क्षेत्रफल २६१.५९ वर्ग कि.मि. रहेको यस उप-महानगरपालिकामा १९ वटा वडाहरु रहेका छन्। यसको सीमाना पूर्वमा मकवानपुरगढी र बकैंया गाउँपालिका, पश्चिममा मनहरी र राक्सिराङ्ग गाउँपालिका, उत्तरमा कैलाश, भिमफोदी र मकवानपुरगढी गाउँपालिका पर्दछन् भने दक्षिणमा बारा र पर्सा जिल्ला रहेका छन्।

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा विशेषता

महाभारतकालीन किम्बदन्ती अनुसार पाण्डवहरु वनबासको क्रममा आमा कुन्तीको सहमतिमा भीमले राक्षस हिडिम्बा सित विहे गरेपछि हिडिम्बाको कोखबाट जन्मेको पुत्र घटोत्कच र हिडिम्बाको वासस्थान यसै स्थानमा भएको नाताले उनीहरुकै नामबाट यस ठाउँको नाम हेटौंडा रहेको भन्ने जन विश्वास छ। "हेडम्बा" र शक्ति स्वरुपिणी माता भुटनदेवीको ऐतिहासिक तथा धार्मिक पृष्ठमूमिमा मानव बसोबासकोलागि योग्य शहरको रुपमा विकासित हुदै आएको पाईन्छ। तत्कालीन मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रको क्षेत्रीय सदरमुकामको रुपमा विकास भईरहेको यस नगरको विकासको थालनी भने वि.स. २०२६ सालमा नगरपञ्चायतको घोषणासँगै भएको भएता पनि वि.स. २०३९ सालमा मकवानपुर जिल्ला सदरमुकाम घोषणासँगै विकासको लयमा आएको देखिन्छ, यसका साथै २०४८ सालमा नगरपालिका घोषण भै स्थानीय जनप्रतिनिधि मार्फत् भने विकासले थप गतिलिएको पाईन्छ।

नेपाल सरकारको २०७१।८।१८ (कि १६) को निर्णय अनुसार साविकको चुरीया, पदमपोखरी, हटिया, हर्नामाडी र बसामाडि गा.वि.स.हरु मिलाई हेटौंडा उप-महानगरपालिकाको घोषणा पश्चात २०७१।८।२२ बाट उप-महानगरपालिकाको हैसियतमा प्रशासनिक कार्यहरु थालनी हुन थाल्यो। यसैगरी नेपालको संविधान २०७२ को धारा २९५ को उपधारा (३) बमोजिम गठित स्थानीय तह (नगर कार्यपालिकाको कार्यालय) हेटौंडा उप-महानगरपालिका २०७३।११।२७ गतेबाट सुभारम्भ भयो। भौगोलिक, जातिगत र भाषागत भिन्नता भएको हेटौंडा उप-महानगर देशको मध्य भागमा भएको कारणले गर्दा आधुनिक शहरी विकास तर्फ लम्कदै गरेको पाईन्छ। हेटौंडा उप-महानगरपालिका मकवानपुर जिल्लाका विभिन्न दश स्थानीय तहहरु मध्येको एक हो।

प्रमुख विशेषताहरु

- देशको प्रमुख राजमार्ग महेन्द्र राजमार्ग तथा त्रिभुवन राजपथको संगम स्थल हुनुको साथै धरान चतारा मार्ग समेत हेटौंडा उप-महानगरपालिका हुदै अघि बढेको छ। साथै संघीय राजधानीसंग जोड्ने नारायणगढ-मुङ्लिन-नौबिसे, दामन पालुङ तथा ठिङगन चांपागाउँ मार्गहरु यस हेटौंडा हुदै अघि बढेको छ,
- चुरे र महाभारत पर्वतको फेदीमा अवस्थित, उष्ण तथा समशितोष्ण हावापानीले छोएको छ,

- बागमति प्रदेशको राजधानी हुनु,
- मकवानपुर जिल्लाको सदरमुकाम हुनु,
- देशको तेस्रो ठूलो औद्यौगिक नगरी हुनु,
- भारतसंगको प्रमुख नाका बिरगन्जसंग राजधानी जोड्ने एक मात्र मार्ग हुनु।

भित्री मधेसमा रहेकोले यस क्षेत्रमा तराईको तुलनामा चिसो हुनु र पहाडको तुलनामा न्यानो हुनुले यहाँ गर्मी र जाडो दुबै मौसम तुलनात्मक रूपमा सहज पाईन्छ यसका साथै पालिका आसपासमा राप्ती नदी, कर्रा, सामरी, चकरी खोला र जङगल समेत रहेकोले पनि सामान्य हावा चलिरहने गर्दछ।

१.३ प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था

यस उपमहानगरपालिकाका परिवारका सदस्यहरुको पेशालाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धैरै (३७.५ प्रतिशत) सदस्यहरु जागिरमा छन् भने दोस्रोमा २४.४ प्रतिशत सदस्यहरु व्यापारमा संलग्न रहेका छन्। २०.२ प्रतिशत सदस्यहरु कृषिमा संलग्न रहेका छन्। परिवारका सदस्यहरुको पेशा सम्बन्धी थप विवरण (प्रतिशत) निम्नानुसार रहेको छ:

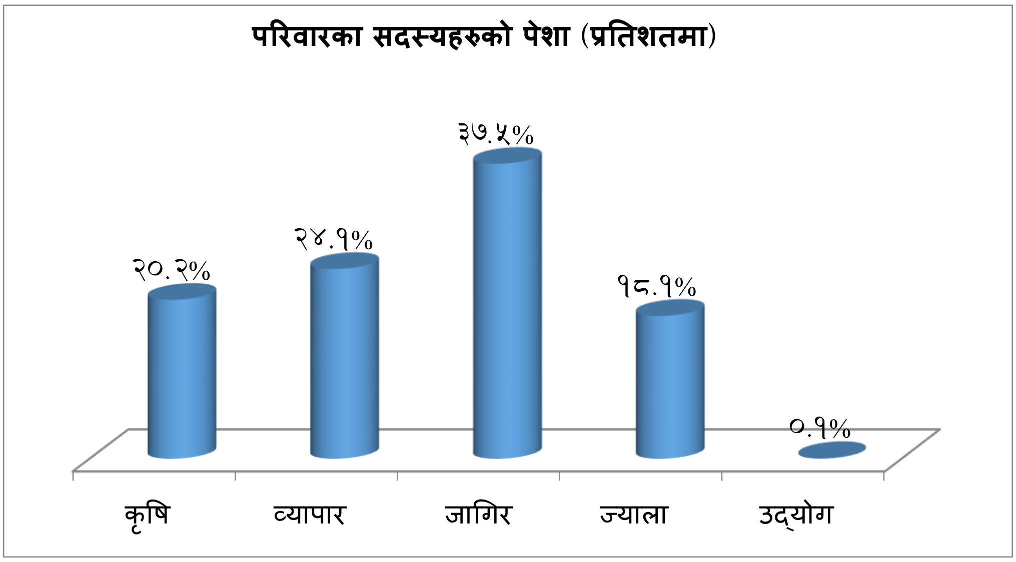

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

त्यस्तैगरी १८.१ प्रतिशत व्यक्तिहरु ज्याला पेशामा रहेका छन् भने सबैभन्दा कम (०.१ प्रतिशत) सदस्यहरु उद्योग पेशामा रहेका छन्।

यस उपमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरुको संख्या ८,३९१ रहेको छन्। ती वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरु मध्ये २३.१ प्रतिशत महिला छन्।

खण्ड २ बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र

२.१ बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता

मानव जीवनको प्रारम्भिक रुप नै बालबालिका हो जसलाई वर्तमानका साझेदार र भविश्यका कर्णधारको रुपमा समेत हेरिन्छ। यो अवस्थालाई उमेर, परिपक्कता, पारिवारिक स्थिति, वातावरण, सक्षमता, अनुभव र उनीहरूले पाएका अवसरहरूको आधारमा परिभाषित गर्न सकिन्छ। तर बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ अनुसार "बालबालिका भन्नाले अठार वर्ष उमेर पूरा नगरेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ।" भनि उल्लेख गरेको छ। त्यस्तैगरी बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८ अनुसार बालबालिका भन्नाले १८ बर्ष उमेर ननाघेका बालबालिकालाई सम्झनु पर्छ भनि उल्लेख गरेको छ। यसैगरी बालबालिका सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासंन्धी १९८९ अनुसार जन्मे देखि १८ वर्ष उमेर नपुगेका सम्पूर्ण मानव जातिलाई बालबालिका भनिन्छ, तर हरेक राज्यले यो भन्दा बढी नहुने गरी बालबालिकाको उमेर तोक्न सक्नेछन् भनि व्यवस्था गरेको छ।

नेपालको शासकीय पद्धति र सेवा प्रवाहका सम्बन्धमा बालबालिकाका सवालहरू सम्बोधन गर्न आवश्यक ठानी विगत लामो समय देखि नेपालमा बालबालिकाको अधिकारलाई प्रत्याभूत गराउन तथा बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गर्न सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका थिए। यस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदैं हालको परिवर्तित सन्दर्भ र नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुरुप राष्ट्रका सबै स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने कार्यक्रम तथा गतिविधिहरू बिच एकरुपता कायम गरी बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्न अत्यावश्यक छ। तसर्थ स्थानीय सरकारको शासन प्रक्रियामा बालबालिकाको अधिकार सम्बन्धी सवाललाई समावेशी सिद्धान्तको आधारमा मूलप्रवाहीकरण गर्नकालागि बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता रहेको छ।

२.२ विद्यमान ऐननियममा बालबालिका सम्बन्धी भएको व्यवस्था

२.२.१ नेपालको संविधान

नेपालको संविधानको मौलिक हक अन्तर्गत समानताको हक, बालबालिकाको हक र सामाजिक सुरक्षाको हकमा बालबालिका सम्बन्धी देहाय बमोजिमको प्रावधान रहेको छः

१) समानताको हक (धारा १८)

राज्यले नागरिकहरुका बिच कुनै भेदभाव नगर्ने तर सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका बालबालिका लगायतका नागरिकको संरक्षण, सशक्तिकरण वा विकासकालागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्न सकिने प्रावधान समानताको हकमा रहेको छ।

२) बालबालिकाको हक (धारा ३९)

(क) प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ।

(ख) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्व विकासको हक हुनेछ।

(ग) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ।

(घ) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्यजोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन।

(ङ) कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन।

(च) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन।

(छ) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुन सुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइने छैन।

(ज) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ।

(झ) असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्व पीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ।

(ञ) उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुने छन् र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ।

(३) सामाजिक सुरक्षाको हक (धारा ४३)

बालबालिकालाई कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुने प्रावधान रहेको छ।

(४) राज्यका नीतिहरु (धारा ५१)

श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीति (झ) (३) मा बालश्रम लगायत श्रम शोषणका सबै रुपको अन्त्य गर्ने नीति रहेको छ। सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीति (ञ) ४ मा बालबच्चाको पालन पोषण, परिवारको हेरचाह जस्ता काम र योगदानलाई आर्थिक रुपमा मूल्यांकन गर्ने नीति रहेको छ। साथै (ञ) ५ मा बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई प्राथमिक रुपमा ध्यान दिने नीति रहेको छ।

२.२.२ स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४

बालबालिकाको हक सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा विभिन्न प्रावधानहरु रहेका छन्। यस ऐनले बाल अधिकार प्रवर्द्धन गर्न ऐनको दफा ११(ज) बमोजिम प्रारम्भिक बाल शिक्षा तथा विद्यालय शिक्षा र अनौपचारिक शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित गाउँ/नगरपालिकाको रहेको छ। शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत सम्भार, आधारभूत तहको परीक्षा व्यवस्थापन, स्थानीय पुस्तकालय र वाचनालयको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने कार्य समेत गाउँ/नगरपालिकाको कार्यक्षेत्र भित्र पर्दछ। यसैगरी सोही दफाको खण्ड (झ) बमोजिम आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन, आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रवद्र्धन, स्वस्थ खानेपानी तथा खाद्य पदार्थको गुणस्तर र वायु तथा ध्वनिको प्रदुषण नियन्त्रण, सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि र स्वास्थ्यजन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन समेत स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रमा रहेको छ।

ऐनको दफा १२ उपदफा २ खण्ड (१) को ग ले बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवद्र्धन गरी बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने जिम्मेवारी गाउँ/नगरपालिकाको वडालाई दिएको छ। बालउद्यानको व्यवस्था, प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन र व्यवस्थापन, पुस्तकालय, वाचनालय, सामुदायिक सिकाई केन्द्र व्यवस्थापन, बालक्लब तथा बालसञ्जालको संचालन र व्यवस्थापन, वडाततहको स्वास्थ्य केन्द्र तथा

उपकेन्द्रको व्यवस्थापन, बालबालिकाहरुलाईे बि.सि.जि, पोलियो, भिटामिन ए को व्यवस्था, पोषण कार्यक्रमको सञ्चालन, अन्तर विद्यालय तथा बालक्लब मार्फत खेलकुद कार्यक्रमको सञ्चालन, प्रचलित कानून बमोजिम घटना दर्ता सम्बन्धी जनचेतना कार्यहरु समेत वडाको जिम्मेवारीमा रहेका छन्। यस्तै महिला विरुद्धको हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाइजो, हलिया प्रथा, छाउपडी, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव बेचविखन, निरक्षरता जस्ता सामाजिक कुरीति र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने, गराउने, सडक बालाबलिकाको उद्धार र पुर्नस्थापना गर्ने गराउने, प्राङ्गारिक कृषि, सुरक्षित मातृत्व, विद्यार्थी भर्ना, पूर्ण खोप, खुला दिसामुक्त क्षेत्र, वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री शासन जस्ता प्रवर्धनात्मक कार्यहरु गर्ने, गराउने जिम्मेवारी समेत वडाको हुने प्रावधान रहेको छ।

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासकालागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत, विषय क्षेत्रगत, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाउँदा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समय सीमा र प्रकृयासंग अनुकुल हुनेगरी गर्र्नुपर्ने र सबै प्रकृयामा बालबालिका लगायतका अन्तरसम्बन्धित विषयलाई समावेश गर्नु पर्ने व्यवस्था समेत यस ऐनले गरेको छ।

२.२.३ बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५

प्रत्येक बालक जन्मे पछि नीजको बाबु भए बाबुले, बाबु नभए आमाले र आमा पनि नभए परिवारका अन्य सदस्यले आफ्नो धर्म, संस्कृती र चलन अनुसार बालकको नाम राखिदिनु पर्दछ। बालकको बाबु, आमा वा परिवारको अन्य कुनै सदस्य जीवित नरहेकोमा वा पत्ता नलागेमा बालकलाई पाल्ने व्यक्ति वा संस्थाले बालकको नाम राखि दिनु पर्ने व्यवस्था ऐनमा उल्लेख छ। साथै बाबु, आमाले आफ्नो परिवारको आर्थिक अवस्था अनुसार प्रत्येक बालकको पालनपोषण गर्नुका अतिरिक्त नीजको शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार, खेलकुद तथा मनोरन्जनको सुविधाहरूको व्यवस्था गर्नु पर्दछ भनि ऐनमा उल्लेख छ। उक्त ऐनले बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकार, नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार, भेदभाव विरुद्धको अधिकार, बाबु आमासंग बस्ने र भेटघाट गर्ने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, पोषण तथा स्वास्थ्यको आधिकार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक अधिकार र शिक्षाको अधिकारलाई बालबालिकाको अधिकारको रुपमा सुनिश्चित गरेको छ। त्यसैगरी बालबालिकासंग सम्बन्धित विषय हेर्ने बाल अदालतको गठन गर्ने व्यवस्था रहेको छ। बाल अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न सहयोग पुर्याउन केन्द्रिय बाल न्याय समिति र जिल्ला बाल न्याय समितिको व्यवस्था समेत रहेको छ। प्रदेश तथा स्थानीय तहमा बाल अधिकारको विषयलाई संस्थागत गर्न राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद, प्रदेश तथा स्थानीय तहको बाल अधिकार समितिको व्यवस्था समेत रहेको छ।

२.२.४ दिगो विकास लक्ष्य

संयुक्त राष्ट्रसंघको पहलमा सन् २०३० सम्म प्राप्त गर्ने गरी तयार गरिएको विश्वव्यापी लक्ष्यहरु नै दिगो विकास लक्ष्यहरु हुन् जसमा १७ वटा मूल लक्ष्य तथा १६९ परिमाणत्मक लक्ष्यहरु तोकिएका छन्। पाँचौ लक्ष्यको लैङ्गिक समानता अन्तर्गत "सबै प्रकारका हानिकारक अभ्यासहरु जस्तै कलिलो उमेरमा गरिने र जबरजस्ति गरिने विवाह र महिलाको योनि छेदन को उन्मूलन" मा बाल विवाहलाई २४.५ प्रतिशत बाट घटाएर ४.१ मा झार्ने लक्ष्य समावेश गरिएको छ।

दिगो विकासका कूल १७ लक्ष्यहरु मध्ये १, २, ३, ४, ५, ६, ९, ११, १६ र १७ गरी १० वटा लक्ष्यहरु बालबालिका र महिला संग सम्बन्धित रहेका छन्। जसमध्ये महत्वपूर्ण लक्ष्यहरुमा लक्ष्य ४: सबैका लागि समावेशी र गुणस्तीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने, लक्ष्य ५: लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने र किशोरीहरुको सशक्तीकरण गर्ने र लक्ष्य ६: सबैका लागि खानेपानी तथा सरसफाइको उपलब्धता गर्ने विषयहरु रहेका छन्। सन् २०३० सम्ममा न्यायपूर्ण तथा समृद्ध मुलुक बनाउने परिकल्पना साथ नेपालको दिगो विकास लक्ष्यहरु तयार भई स्वीकृत भइसकेको छ। राज्यको पुर्नसंरचना पश्चात आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा, प्राथमिक स्वास्थ्य उपचार, पिउने पानीको आपूर्ति र सरसफाई, कृषि, आधारभूत पूर्वाधारहरु, सामाजिक सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापनका विषयहरु स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारका विषय बनोका छन्। जुन विषयहरु दिगो विकास लक्ष्यसंग प्रत्यक्ष सम्बन्धित रहेका छन्।

२.२.५ बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धी १९८९

बाल आधिकार महासन्धी १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्बर १९९० मा अनुमोदन गरेको) ले बाल अधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धन गर्न गैर विभेदिकरण (धारा २), सर्वोत्तम हित (धारा ३), सर्वाङ्गिन विकास (धारा ६), सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाई प्रतिपादन गरेको छ। यिनै सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता जस्ता ४ क्षेत्रहरुमा केन्द्रित हुँदै बाल अधिकारलाई सम्बोधन गर्ने गरी बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्न बालबालिकालाई शासन व्यवस्थाको प्रतिफल दिलाउन आवश्यक छ। उक्त बाल अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरु निम्नानुसार रहेको छः

१. भेदभाव रहित

सबै बालबालिकालाई बिना भेदभाव, बिना पक्षपात सम्पूर्ण अधिकारहरु उपलब्ध गराउनु पर्दछ। कुनै पनि बालबालिकालाई निजको वा उनीहरूका बाबुआमा, अभिभावकको जाति, रंग, लिंग, भाषा, धर्म, राजनैतिक वा अन्य विचारहरु, राष्ट्रिय जातीय वा सामाजिक उत्पति, सम्पत्ति, अशक्तता, जन्म वा अन्य हैसियतको आधारमा भेदभाव नगरी समान रुपमा सम्मान गर्नु पर्दछ। (धारा २)

२. बालबालिकाको सर्वोत्तम हित

बालबालिकाका निम्ति गरिने प्रत्येक कार्यहरुमा बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिनु पर्दछ। सार्वजनिक तथा कल्याणकारी संस्थाहरु, अदालत, प्रशासनिक निकाय, विधायिका लगायत सबैले बालबालिकासँग सम्बन्धित कार्य गर्दा बालबालिकाको सर्बोत्तम हितलाई प्राथमिकता दिनु पर्दछ। (धारा ३)

३. दीर्घ जीवन र विकास

बाँच्न पाउनु बालबालिकाको जन्म सिद्ध अधिकार हो। बालबालिकाको दीर्घ जीवन र विकासका निम्ति राज्यले यथा सम्भव बढी भन्दा बढी प्रयास गर्नु पर्दछ। (धारा ६)

४. बालबालिकाको विचार र भावनाको कदर

बालबालिकाहरुसँग सम्बन्धित विषयमा उनीहरुले आफ्नो विचार व्यक्त गर्न पाउनु पर्छ। बालबालिकाका विचार र भावनाको कदर गर्दै उनीहरुको उमेर र परिपक्वता अनुसार उचित मान्यता पनि दिइनु पर्दछ। बालबालिकालाई पनि समाजको एक अभिन्न अंग मानी सहभागी गराइनु पर्दछ। (धारा १२)

२.२.६ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ तत्कालिन समयमा स्थानीय निकायलाई बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा लागू गर्न दिशा निर्देश गर्ने उद्देश्यले ल्याईएको थियो। यस कार्यविधिले बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धनकोलागि संस्थागत संरचनाको व्यवस्था, कार्य जिम्मेवारी, अनुगमन मूल्याङ्कन सम्बन्धि व्यवस्था, कोषको व्यवस्थाका साथै बालमैत्री गाउँ विकास समिति तथा बालमैत्री नगरपालिका घोषणाकालागि पुरा गर्नु पर्ने ३६ वटा सूचकहरुको व्यवस्था गरेको थियो।

२.२.७ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८

बालमैत्री स्थानीय शासन बाल अधिकारका सवाललाई स्थानीय शासन पद्धतिमा मूलप्रवाहीकरण गरी बाल अधिकारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारले गरेका प्रतिबद्धताहरूलाई व्यवहारमा ल्याउने प्रणाली हो। नेपाल सरकारले बि. स. २०६८ सालमा बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्यान्वयन कार्यविधि लागू गरी यस अवधारणालाई ठोस स्वरुप प्रदान गरिसकेको छ। त्यस्तैगरी बि. स. २०७८ मा बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका जारी गरिसकेको छ। यस निर्देशिकाले बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिताको आधारमा उचित नीति, योजना, कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्था साथसाथै बाल केन्द्रित लगानी तथा विकास योजनाको कार्यन्वयन गरी बालमैत्री घोषणाको परिकल्पना गरेको छ र घोषणा गर्न निश्चित प्रक्रिया समेत तोकेको छ।

२.२.८ बाल विवाह अन्त्यकालागि राष्ट्रिय रणनीति २०७२

विवाह गर्ने वा नगर्ने भन्ने विषय प्रत्येक व्यक्तिको नैसर्गिक अधिकार हो। मानव अधिकारको दृष्टिकोणवाट आफूले रोजेको व्यक्तिसंग विवाह गर्न पाउने र आफ्नो भविष्यको मार्गचित्र तय गर्ने प्रत्येक नागरिकको हकअधिकार सुनिश्चित हुनु पर्दछ। यसका लागि प्रायः सवै मुलूकहरुले विवाहको लागि न्यूनतम उमेर तोकेका हुन्छन्। नेपालको देवानी संहितामा विवाहको लागि कानूनी उमेर २० बर्ष तोकिएको छ। नेपालको संबैधानिक इतिहासमा संविधानले बाल विवाहलाई पहिलो पटक बाल अधिकार हननको बिषयको रुपमा उल्लेख गरी दण्डनीय अपराधको रुपमा स्वीकार गरेको छ। बाल विवाह उच्च रहेका मुलुकहरु मध्ये नेपाल अग्र पंक्तिमा रहेको छ। दक्षिण एशियामा नेपाल बंगलादेश र भारत पछि तेश्रो स्थानमा पर्दछ। बालकको तुलनामा संख्यात्मक रुपमा बढी बालिकाको विवाह १८ वर्ष नपुग्दै हुने गरेको अध्ययनबाट देखिएको छ। यसो हुनुमा महिला भन्दा पुरुषको उमेर सामान्यतया बढी हुनु पर्ने सामाजिक एवं सांस्कृतिक मान्यता, लैंङ्गिक विभेद, गरीबी, अशिक्षा, असुरक्षा जस्ता कारणहरु प्रमुख रुपमा देखिएका छन्। बाल विवाहले बालबालिकालाई आधारभूत अधिकारबाट बञ्चित मात्र गराउँदैन उनीहरू आफ्नो भविष्यको छनोट गर्ने अधिकार तथा सो सम्बन्धमा निर्णय लिने प्रकृयामा सहभागी हुने अवसरबाट पनि बञ्चित हुन्छन्। बिशेष गरी बालिका र महिलाको सन्दर्भमा बाल विवाहले एउटा मात्रै अधिकारको उल्लंघन नगरी उनीहरुको जीवन चक्रमा थुप्रै अधिकार उल्लंघनको श्रृंखला सिर्जना गरी थप हिंसाको कुचक्रमा पर्ने अवस्था रहन्छ। बाल विवाहको कारण बैवाहिक जीवन दिगो नहुने, परिपक्क नभई सन्तान जन्माउदा स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न समस्याहरु देखिने, लैंङ्गिक हिंसा, यौनजन्य हिंसा, बालश्रम, वेचविखन जस्ता थप हिंसाहरुले बालिका र महिलाहरु थप प्रभावित हुन पुग्दछन। कालान्तरमा समाज विकास प्रकृयामा महिलाहरूको भूमिका र सहभागितालाई न्यून बनाई सभ्य, सुंसस्कृत एवं समतामूलक समाज निर्माण गर्न बाल विवाह बाधक बन्न पुग्दछ।

नेपाल सरकारले बाल विवाह अन्त्यकालागि राष्ट्रिय नीति २०६९ र राष्ट्रिय रणनीति २०७२ जारी गरिसकेको छ। सारमा उक्त नीति र रणनीतिले बाल विवाहलाई बालबालिकाको हकअधिकारको प्रचलनकालागि बाधकको रुपमा पहिचान गरेको छ। त्यसकारण बाल विवाह रोक्नकोलागि सरकार र साझेदार संघसंस्थाहरुको सहकार्यमा स्थानीय समुदाय स्तरका संघसंस्थाहरुलाई परिचालन गर्ने, बाल विवाह विरुद्धको उजुरी सक्रियताका साथ लिने र कार्वाही गर्ने व्यवस्थाका साथै बाल विवाह रोक्ने कार्यकालागि स्थानीय तहलाई थप जिम्मेवारी दिईने कुरा उल्लेख गरिएको छ। यसैगरी स्थानीय स्तर सम्म बालबालिकाको बेचविखन, ओसारपसार र बाल विवाह विरुद्ध चेतना जागरण कार्यक्रम सञ्चालन र गाँउस्तरमा बाल संरक्षणको विषयमा चेतना अभिवृद्धि गर्न संचार लगायत अन्य उपयुक्त माध्यमको परिचालन गरिने कुरा उल्लेख छ।

२.२.९ पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७–२०८१/८२)

पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७–२०८१/८२) मा बालअधिकार सुनिश्चित भएको बालमैत्री समाजको सोचमा आधारित रही बालबालिका तथा किशोर किशोरीलाई सबै प्रकारको हिँसा, दुर्व्यवहार र शोषणबाट मुक्त गराउँदै उनीहरुको हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी राष्ट्र निर्माण गर्न सक्ने योग्य र सक्षम नागकिकको रुपमा विकास गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। उक्त लक्ष्य प्राप्त गर्न बालबालिका तथा किशोर किशोरीको अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने, बालबालिका तथा किशोर किशोरीमैत्री वातावरण सृजना गर्ने, बालबालिका तथा किशोर किशोरीविरुद्ध हुने शारीरिक मानसिक लगायत सबै प्रकारका हिंसा, विभेद, दुर्व्यवहार, शोषण र उपेक्षाको अन्त्य गर्ने उद्धेश्य राखिएको छ।

बाल स्वास्थ्यमा सुधार गरी बाल मृत्युदर घटाउने, बालबालिकाको मानसिक तथा शारीरिक विकासका लागि प्रारम्भिक बालविकासमा पहुँच, बालबालिका तथा किशोर किशोरी विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाको अन्त्य गरी उनीहरुको जीवनलाई सुरक्षित बनाउने, असहाय, अनाथ, अपाङ्गता भएका, अशक्त तथा बेवारिसे बालबालिका तथा किशोर किशोरलाई राज्यबाट संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने, विभिन्न माध्यमबाट बालबालिकालाई सामाजिक जीवनमा सहभागी हुने वातावरण सृजना गर्ने, राज्यले सबै प्रकारको बालश्रमको अन्त्य गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने, बालबालिकाको पहुँचयुक्त पूर्वाधारको निर्माण गरी बालमैत्री वातावरण सृजना गर्ने र विद्यमान बालगृहको संस्थागत आवसीय संरक्षणलाई निरुत्साहित तथा निसंस्थाकरण गर्दै अन्तिम विकल्पको रुपमा मात्र संरक्षण गर्ने गरी अन्य बैकल्पिक हेरचाहलाई प्रवर्द्धन गर्ने रणनीति पन्ध्रौं योजनामा उल्लेख गरिएको छ।

२.३ बालमैत्री स्थानीय शासनको पृष्ठभूमि

२.३.१ बालमैत्री

हेटौंडा उप-महानगरपालिकाले लामो समय देखि बाल अधिकारका क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आईरहेको सन्दर्भमा २०७९ भदौ ५ गते बालमैत्री स्थानीय शासन नीतिगत अवलम्बन तथा घोषणा सम्बन्धी उप-महानगरपालिका स्तरीय अभिमूखिकरण कार्यक्रम गरी यस उप-महानगरपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुलाई थप प्रभावकारीताका साथ अघि सारेको छ। उप-महानगरपालिकाले २०८० मंसिर भित्रमा बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा गर्ने कर्ययोजना सहितको

प्रतिबद्धता गरी बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभियानका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आएको छ।

बालबालिकालाई मित्रवत वा मैत्रिपूर्ण व्यवहार गर्नु नै बालमैत्री हो। अर्थात बालबालिकालाई मन पर्ने, उनीहरुलाई सहज, रमाईला र सुरक्षित लाग्ने तथा बाल अधिकार हनन् नहुने व्यवहार वा वातावरण भन्ने बुझिन्छ जस्तै विद्यालयमा बालबालिका अनुकूल वातावरण हुनु, शिक्षकले बालबालिकालाई साथी जस्तै व्यवहार गर्नु, घरमा अभिभावकले आफ्ना बालबालिकालाई अशल व्यवहार गर्नु आदि। त्यस्तै बालबालिकाको लिङ्ग, जाति, भाषा र धर्म आदिको आधारमा भेदभाव नगर्नु र बालबालिकासंग सम्बन्धित विषयमा बालबालिकाको विचारहरु सुन्नु र कदर गर्ने वातावरणलाई बालमैत्रि भनिन्छ।

२.३.२ बालमैत्री स्थानीय शासन

बालमैत्री स्थानीय शासन बाल अधिकार सम्बन्धी समग्र पक्ष (बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता) को प्रवर्द्धन गरी नेपालको संविधान बमोजिम स्थानीय तहमा सुशासन अभिवृद्धि गर्न ल्याइएको अवधारणा हो। नेपालको संविधानमा भएको बाल अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५, बाल अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, १९८९, नेपालको पन्ध्रौ योजना (२०७६/७७—२०८०/०८१) लगायत अन्य कानून, नीति तथा कार्यक्रमहरुले समेत बाल अधिकारको समग्र पक्षलाई सम्वोधन गरेको छ। स्थानीय सरकारको रुपमा रहेका नगरपालिका र गाउँपालिका जनताको नजिकमा रहेर सेवा प्रवाह गर्ने निकायको रुपमा स्थापित भैसकेका छन्। यस सन्दर्भमा बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्य पद्धति र प्रणालीमा अन्तरनिहित गर्दै कार्यान्वयनमा लैजान उपयुक्त देखिन्छ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित भए अनुसार बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिण विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बाल अधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्य प्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनु पर्दछ।

कुनै पनि स्थानीय तहले बालबालिकाको आधारभूत अधिकार बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागितालाई स्थानीय तहको नीति, संरचना र प्रणाली, कार्य प्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्ने गरी शासकीय पद्धतिको विकास गर्छ र बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका र कार्यान्वयन कार्यविधिहरुमा उल्लेखित सूचक तथा मापदण्ड पूरा गर्नकालागि प्रतिवद्धताका साथ कार्य गर्दछ भने उक्त स्थानीय तह बालमैत्री स्थानीय शासन उन्मुख भएको सम्झनु पर्दछ। निर्देशिका र कार्यविधिहरुमा तोके बमोजिमको बालमैत्री स्थानीय शासनको सूचकहरुमा नतिजा प्राप्त गर्ने स्थानीय तहलाई बालमैत्री स्थानीय तहको रुपमा लिन सकिन्छ।

२.४ बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित बाल बचाउका १४, बाल संरक्षणका १०, बाल विकासका ६, बाल सहभागिताका ६ गरी ३६ सेवा प्रवाह सम्बन्धी सूचकहरु र १५ वटा

संस्थागत सूचकहरु गरी जम्मा ५१ वटा सूचकहरुले तोके बमोजिम न्यूनतम उपलब्धी हाँसिल गर्ने कार्यभार बालमैत्री स्थानीय शासन गाँउ र वडा समिति, गाँउ/नगरपालिका र सरोकारवालाहरुको हो। माथिका सेवा सम्बन्धी सूचकहरुलाई निम्नानुसार चार क्षेत्रहरुमा वर्गिकरण गरी कार्यक्षेत्र व्यवस्था गरिएको छः

२.४.१ बाल बचाउ

बालबालिकालाई पोषणयुक्त खाना, आवास, लत्ता कपडा, औंषधी, तोकिएको खोपहरु, स्तनपान गर्न पाउने अधिकार, अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता, राष्ट्रियताको अधिकार, भेदभाव विरुद्धको अधिकार, हेरचाह र पालनपोषणको अधिकार र स्वास्थ्यको अधिकार तथा आराम गर्न पाउने अधिकार, खेदकुद, मनोरञ्जन एवम् सांस्कृतिक अधिकार बालबालिकाको बांच्न पाउने अधिकार अन्तर्गत पर्दछन्।

२.४.२ बाल संरक्षण

बाल संरक्षण अन्तर्गत बालबालिकाको नाम र जन्म दर्ता, आफू विरुद्ध हुने सबै प्रकारको हिँसा, दुर्व्यवहार, बेचविखन, ओसारपासर, शोषण र बेवास्ताबाट संरक्षण प्राप्त गर्ने अधिकार, अपाङ्गता भएका, द्वन्द्व पीडित, विस्तापित एवम् जोखिममा परेका र सडक बालबालिकालाई सुनिश्चित भविश्यकोलागि स्थानीय तहबाट गरिने विशेष संरक्षण, बालबालिकालाई नीजको बाबु आमा, संरक्षक, शिक्षक वा जोसुकैबाट हुने शारीरिक तथा मानसिक यातना र अमानवीय व्यवहार विरुद्ध संरक्षण जस्ता विषयहरु पर्दछन्।

२.४.३ बाल विकास

बाल विकास अन्तर्गत बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक र संवेगात्मक विकास सहितको व्यक्तित्व विकासकालागि शिक्षा, संरक्षकत्व प्राप्त गर्ने जस्ता अधिकारलाई सम्झनु पर्दछ। बालबालिकासंग सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रहरु जस्तै सार्वजनिक, भौतिक सुविधाहरु, भवन, विद्यालय, अस्पताल, उद्यान, मनोरञ्जन स्थल, सडकपेटी र जेब्राक्रसिङ आदिको उपयोगमा बालबालिकाको अधिकार सुरक्षित रहने विषयहरु पनि बाल विकासका अधिकार भित्र पर्दछन्। स्थानीय आवश्यकता र सम्भावनाको आधारमा बाल प्रतिभा उजागर हुन् गरी संचालन गरिने विभिन्न अतिरिक्त क्रियाकलापहरु बाल विकासका क्षेत्र भित्र पर्दछन्।

२.४.४ बाल सहभागिता

बालबालिकाको सरोकारको विषय र उनीहरुको जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने नीतिहरुको निर्माण तथा निर्णय प्रकृयामा बालबालिकाको विचार सुनवाई गर्ने र उनीहरुको विचारको कदर गर्ने, सामाजिक र सांस्कृतिक क्रियाकलाप तथा जीवनको हरेक पक्षमा विना रोकतोक र विना भेदभाव सहभागी हुन पाउने, आस्था अनुसारको धर्ममा संलग्न हुन पाउने, कुनै पनि विषयमा जानकारी राख्न र अभिव्यक्त गर्न पाउने, रचनात्मक कार्य गर्न तथा संघसंस्था खोल्न वा सहभागी हुन पाउने लगायतका अधिकारहरु बाल सहभागिताका अधिकारहरु हुन। बालबालिकाले आफूलाई विभिन्न स्थानमा सहभागि गराउंदै सिक्ने, अनुभव गर्ने र अनुभूति गर्दै यसलाई व्यवहारिक तरिकाबाट आत्मसाथ गर्दै आफूलाई परिपक्क र सक्षम बनाउदै लैजानु बाल सहभागिता हो।

२.५ बाल संजाल सम्बन्धी विवरण

हेटौंडा उप-महानगरपालिकाको बाल समूज संजालमा बालबालिकाहरु तपशिल अनुसार रहेको छन्

क्र.स.	पद	नाम	सम्पर्क नम्बर
1	अध्यक्ष	सौरज देवकोटा	9842713280
2	उपाध्यक्ष	कृषान्गी अर्याल	9804264130
3	सचिब	प्रकृति भण्डारी	9809270328
4	सह सचिब	स्मृति adhikari	9845392180
5	कोषाध्यक्ष	निशा मंग्राती	9844490037
6	सदस्य	सिमा सिलवाल	9815256434
7	सदस्य	रोशन लामिछाने	
8	सदस्य	कृशा अर्याल	9845283276
9	सदस्य	स्वरूप चौलागाईं	9762854589
10	सदस्य	रिया बिस्ट	9843406236
11	सदस्य	कृतिक प्रसाई	9844611702
12	सदस्य	नमुना घिमिरे	
13	सदस्य	प्रिती लोप्चन	9802013956
14	सदस्य	सम्पूर्ण नेपाली	9811207979
15	सदस्य	आकृति बि. क.	9849964867
16	सदस्य	उज्जवल कोइराला	9761715299
17	सदस्य	आदित्य पराजुली	9845301554
18	सदस्य	राधा बि.क.	9825260193
19	सदस्य	भावना घिमिरे	9861037995
20	आमन्त्रित	हामिद अलि	9807142129
21	आमन्त्रित	सश्मित ढकाल	9829214174
22	आमन्त्रित	अभिषेक हुमागाईं	9811214508

२.६ बालमैत्री स्थानीय शासन समितिको विवरण

क) नगर बाल अधिकार समिति नामावली :-

सि.नं.	नामथर	पद	संपर्क नं.
१	श्री राजेश बानिया	नगर उपप्रमुख	९८५५०२८५९४
२	श्री सुरज बर्तौला	२ नं. वडा सदस्य	९८४१४३२४४१
३	श्री विना कुमारी लामा	१४ नं. वडा महिला वडा सदस्य	९८०४२६०६९१
४	श्री महेश कुमार अर्याल	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	९८५५०७०६४६
५	श्री लेखनाथ पौडेल	जिल्ला अदालत	९८५५०१४९७०
६	श्री चुडा कुमारी खड्का	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	९८५१२२३७५१
७	श्री झविन्द्र ज्ञवाली	सिविन बाल हेल्प लाईन	९८५५०२९६३०

८	श्री आरती पाठक	अस्मिता नेपाल	९८५५०६८१२७
९	श्री हामिद अलि	नगर बाल सञ्जालबाट १ जना बालिका	
१०	श्री राधा विश्वकर्मा	नगर बाल सञ्जालबाट १ जना बालक	
११	श्री विष्णु कुमारी लामिछाने	प्रमुख महिला तथा बालबालिका विकास महाशाखा	९८४५४७१३५६

ख) बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समितिको विवरण

सि.नं.	नामथर	पद	संपर्क नं.
१	श्री मिना कुमारी लामा	नगर प्रमुख	९८४५०२८५४३
२	श्री राजेश बानिया	नगर उपप्रमुख	९८५५०२८५९४
३	श्री शिवराज चौलागाई	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	९८५५०१०१११
४	श्री सविन न्यौपाने	१ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६७३३७
५	श्री विष्णु गोपाल महर्जन	२ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६७०२९
६	श्री ढलक बहादुर थापा	३ नं. वडा अध्यक्ष	९८६५२११८८८
७	श्री नविन सिग्देल	४ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६९१६४
८	श्री शुशिल घिमिरे	५ नं. वडा अध्यक्ष	९८६३९९८०९८
९	श्री विष्णु बहादुर दहाल	६ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६७९१३
१०	श्री दामोदर गौतम	७ नं. वडा अध्यक्ष	९८४५०४२५८८
११	श्री रामकृष्ण थापा	८ नं. वडा अध्यक्ष	९८४५०२९००६
१२	श्री सुकराम के.सी.	९ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०१२७७०
१३	श्री फुर्वा दोर्जे तामाङ्ग	१० नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६७९९२
१४	श्री जुना दाहाल	११ नं. वडा अध्यक्ष	९८४५१०३७१३
१५	श्री ज्ञान बहादुर श्रेष्ठ	१२ नं. का.वा. वडा अध्यक्ष	९८४५५३७९२६
१६	श्री पेम्बा लामा	१३ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०५६०५०
१७	श्री दिपक खड्का	१४ नं. वडा अध्यक्ष	९८५१०८९६९४
१८	श्री सुनिल मुक्तान	१५ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६८७२०
१९	श्री रामकृष्ण कोईराला	१६ नं. वडा अध्यक्ष	९८४५१०७३७३
२०	श्री उद्धव सत्याल	१७ नं. वडा अध्यक्ष	९८४५०४२६१९
२१	श्री अनिल कुमार बानिया	१८ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६८०९१
२२	श्री नरनाथ सुवेदी	१९ नं. वडा अध्यक्ष	९८५५०६९१९०
२३	श्री अर्जुन बहादुर राई	कार्यपालिका सदस्य	९८०७२४२२६२
२४	श्री वीर बहादुर वि.क.	कार्यपालिका सदस्य	९८४५७७५०५१
२५	श्री शंकर राई	कार्यपालिका सदस्य	९८४०२३५५६१
२६	श्री पातलीमाया गोडवा	कार्यपालिका सदस्य	९८१५२७३७२५
२७	श्री रुकमीणी गोङवा	कार्यपालिका सदस्य	९८११८१२९७२
२८	श्री साधना श्रेष्ठ	कार्यपालिका सदस्य	९८४५०७६५९३
२९	श्री ईश्वरी वि..क.	कार्यपालिका सदस्य	९८१२२६२२२३
३०	श्री मन्जु भुर्तेल	कार्यपालिका सदस्य	९८४५१६४८६४

सि.नं.	नामथर	पद	संपर्क नं.
३१	श्री भोला चौलागाई	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	९८५५०६७५४०
३२	श्री गंगाधर रिमाल	शिक्षा महाशाखा प्रमुख	९८५५०५२६२३
३३	श्री शान्ति विश्वकर्मा	सामान्य प्रशासन महाशाखा प्रमुख	९८४५२८७७५६
३४	श्री भैरव बहादुर कुमाल	समाज कल्याण शाखा प्रमुख	९८४५०३०३५१
३५	श्री झविन्द्र ज्ञवाली	सिविन बाल हेल्प लाईन	९८५५०२९६३०
३६	श्री माया लामा	माईती नेपाल	९८४५१४७४८८
३७	श्री		
३८	श्री विनोद सुवेदी	प्र.अ. बाल जागृति मा.वि.	९८५५०६९६९५
३९	श्री संझना अधिकारी	प्र.अ. बाल जागृति युवा वर्ष मा.वि.	९८४५१२६९१८
४०	श्री राधा खतिवडा	महिला स्वास्थ्य स्वयं सेबिका	९८५५०१७७४१
४१	श्री सिमा सिलवाल	नगरस्तरिय बाल समुह संजाल	
४२	श्री सष्मित ढकाल	नगरस्तरिय बाल समुह संजाल	
४३	श्री निशा लामा	महिला जागरण समुह	९८५५०४७३१५
४४	श्री संगिता लामा	महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र प्रमुख	९८४०१६८१२४
४५	श्री विष्णु कुमारी लामिछाने	महिला तथा बालबालिका विकास महाशाखा प्रमुख	९८४५४७१३५६

(श्रोतः हेटौडा उपमहानगरपालिका, महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण महाशाखा)

२.७ बाल भेला र बालबालिकाकोलागि बजेट विनियोजनको विवरण

बालमैत्री स्थानीय शासनको सूचकहरुमा बालभेला र बजेट विनियोजनको सूचक पनि समावेश रहेको छ जस अनुसार स्थानीय तहको योजना तर्जुमा पूर्व वार्षिक रुपमा वडा र गाँउ/नगरपालिका तहमा बालभेला आयोजना गरी बालभेलाले प्राथमिकता तोकेको विषयलाई स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समावेश गरिएको हुनेछ भन्ने रहेको छ जस्को कार्यान्वयन सत प्रतिशत हुनु पर्दछ।

यसै सन्दर्भमा यस हेटौंडा उपमहानगरपालिकाले अर्थपूर्ण बाल सहभागिता सुनिश्चित गर्नकोलागि आर्थिक बर्ष २०८०/०८१ को योजना तर्जुमाको चरणमा नगर स्तरको बाल भेलाको आयोजना गरेको छ।

खण्ड ३ उप-महानगरपालिकाको जनसंख्या

३.१ बालबालिका उपश्थित घरपरिवार र घरमुली संख्या

हेटौंडा उपमहानगरपालिकामा रहेको कूल घरधुरी ३६,८२२ मा बालबालिकाहरुको उपश्थित भएको देखिन्छ जसमध्ये महिला घरमुली ३०.०७ प्रतिशत र पुरुष घरमुली ६९.८७ प्रतिशत रहेका छन्। उक्त विवरण देहाय अनुसार प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छः

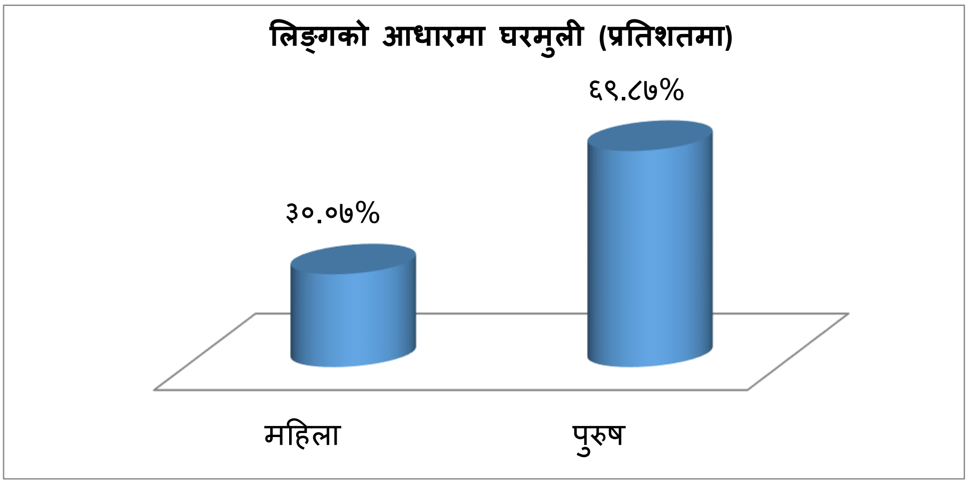

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

कूल घरधुरी मध्ये २३ अर्थात ०.०६ प्रतिशतले उत्तर दिन चाहेनन्।

३.२ लिङ्ग, उमेर समूह तथा जातिगत आधारमा जनसंख्या

लिङ्गको आधारमा जनसंख्या

हेटौंडा उप-महानगरपालिकाको कूल १,७६,१६३ जनसंख्या मध्ये ८७,५४९ जना अर्थात ४९.६९% महिला र ८८,६०७ जना अर्थात ५०.२९% पुरुष रहेका छन्। उक्त जनसंख्याको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

लिङ्गको आधारमा जनसंख्या			
क्र.स.	**लिङ्ग**	**प्रतिशत**	**संख्या**
१	महिला	४९.६९	८७,५४९
२	पुरुष	५०.२९	८८,६०७
३	लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक	०.००४	७
जम्मा		**१००**	**१,७६,१६३**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

हेटौंडा उप-महानगरपालिकामा ७ जना अर्थात ०.००४% लैंङ्गिक अल्पसंख्यकहरु रहेका छन्।

उमेर समूहको आधारमा जनसंख्या

उमेर समूहको आधारमा ३१-४० उमेर समूहको सबैभन्दा बढि जनसंख्या (३२,६१५) रहेको छ भने दोस्रोमा १९-२५ उमेर समूह रहेको छ (२३,८१२) र उमेर समूहको आधारमा जनसंख्या वितरण (संख्या र प्रतिशत) निम्न अनुसार रहेको छः

उमेर समूहको आधारमा जनसंख्या वितरण								
क्र.सं.	**उमेर समूह**	**बालिका प्रतिशत**	**बालक प्रतिशत**	**लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक प्रतिशत**	**बालिका संख्या**	**बालक संख्या**	**लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक संख्या**	**उप-महानगरपालिका**
१	जन्मे देखि १ वर्ष	०.८५५%	०.९२४%	०.०००%	१५०७	१६२८	०	३१३५
२	१ देखि २ वर्ष	०.७३२%	०.८०३%	०.०००%	१२९०	१४१५	०	२७०५
३	३ देखि ५ वर्ष	२.०७३%	२.३५४%	०.०००%	३६५१	४१४७	०	७७९८
४	६ देखि १० वर्ष	३.६४४%	४.१२६%	०.०००%	६४२०	७२६९	०	१३६८९
५	११ देखि १८ वर्ष	६.३४८%	६.६३४%	०.००१%	१११८२	११६८६	१	२२८६९
६	१९ देखि २५ वर्ष	७.०२९%	६.४८७%	०.००१%	१२३८३	११४२८	१	२३८१२
७	२६ देखि ३० वर्ष	५.७३६%	५.०८७%	०.००२%	१०१०४	८९६२	३	१९०६९
८	३१ देखि ४० वर्ष	९.१२८%	९.३८६%	०.०००%	१६०८०	१६५३५	०	३२६१५
९	४१ देखि ५० वर्ष	५.५९३%	६.१२८%	०.००१%	९८५३	१०७९५	१	२०६४९
१०	५१ देखि ६० वर्ष	४.१६१%	४.०८५%	०.०००%	७३३०	७१९७	०	१४५२७
११	६१ देखि ७० वर्ष	२.६२९%	२.६४६%	०.०००%	४६३२	४६६७	०	९२९९
१२	७१ देखि ८० वर्ष	१.२३२%	१.१४८%	०.०००%	२१७०	२०२३	०	४१९३
१३	८१ देखि ९० वर्ष	०.४४३%	०.४१३%	०.००१%	७८०	७२७		१५०८
१४	९१ देखि १०० वर्ष	०.०८७%	०.०७४%	०.०००%	१५४	१३१	०	२८५
१५	१०० वर्ष भन्दा माथिका	०.००७%	०.००१%	०.०००%	१३	२	०	१५
जम्मा		**४९.६९८%**	**५०.२९८%**	**०.००४%**	**८७,५४९**	**८८,६०७**	**७**	**१,७६,१६३**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

हेटौंडा उप-महानगरपालिकामा १०० वर्ष माथि उमेर पुगेका व्यक्तिहरु १५ जना जस्मा १३ जना महिला रहेको पाईएको छ र यो समूह सबैभन्दा कम जनसंख्या भएको उमेर समूह पनि हो। लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यकको संख्या जम्मा ७ रहेको छ।

जातिगत आधारमा जनसंख्या

घरपरिवारको जातिगत विवरण हेर्दा सबैभन्दा धैरै जनसंख्या जनजाति परिवारको १८,४४६ (५०.१०%) रहेको देखिन्छ। दोस्रोमा ब्राहमण/क्षेत्री परिवारको १५,२३६ (४१.३८%) रहेको छ। अन्य जात/जातिका परिवार विवरण सहित तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

क्र.स.	जात/जाति	संख्या	प्रतिशत
१	ब्राहमण/क्षेत्री	१५,२३६	४१.३८
२	जनजाति	१८,४४६	५०.१०
३	दलित	१,९१६	५.२०

४	मधेसी	१,२०१	३.२६
५	उत्तर नआएको	२३	०.०६
जम्मा		**३६,८२२**	**१००**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

३.३ बालबालिकाको जनसंख्या

यस उप-महानगरपालिकामा कूल बालबालिकाको संख्या ५०,१९६ मध्ये २४,०५० बालिका र २६,१४५ बालक रहेको छन्। कूल जनसंख्यामा ४७.९ प्रतिशत बालिका र ५२.१ प्रतिशत बालकहरु रहेका छन्। तुलनात्मक रुपमा बालकको संख्या बालिकाको भन्दा बढि छ। उमेरगत बालबालिकाको जनसंख्या सम्बन्धी थप विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

उमेर समूह	महिला (%)	पुरुष (%)	लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक संख्या	बालिका संख्या	बालक संख्या	लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक संख्या	जम्मा संख्या
जन्मे देखि १ वर्ष सम्म	०.८५५%	०.९२४%	०.०००%	१,५०७	१,६२८	०	३,१३५
१ देखि २ वर्ष	०.७३२%	०.८०३%	०.०००%	१,२९०	१,४१५	०	२,७०५
३ देखि ५ वर्ष	२.०७३%	२.३५४%	०.०००%	३,६५१	४,१४७	०	७,७९८
६ देखि १० वर्ष	३.६४४%	४.१२६%	०.०००%	६,४२०	७,२६९	०	१३,६८९
११ देखि १८ वर्ष	६.३४८%	६.६३४%	०.००१%	११,१८२	११,६८६	१	२२,८६९
जम्मा :				**२४,०५०**	**२६,१४५**	**१**	**५०,१९६**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

साथै १ जना लैंङ्गिक तथा अल्पसंख्यक ११ देखि १८ वर्ष उमेर समूहमा रहेको देखिन्छ।

३.४ भाषाका आधारमा जनसंख्या

भाषाका आधारमा जनसंख्याको विवरण हेर्दा यस हेटौंडा उपमहानगरपालिकामा सवैभन्दा धैरै नेपाली भाषिक परिवार रहेको पाईन्छ। ६७.९% ले नेपाली भाषा बोल्ने गरेका छन् त्यसपछि तमाङ भाषी रहेका छन्। भाषाको आधारमा जनसंख्या तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

भाषाका आधारमा जनसंख्या

क्र.स.	भाषाहरु	प्रतिशत	संख्या
१	नेपाली	६७.९	२५०१८
२	तमांङ	२५.९	९५२८
३	चेपांङ	०.२	८८
४	गुरुङ	०.३	९४
५	मगर	०.८	२९५
६	नेवारी	२.६	९४५
७	भोजपुरी	१.२	४४३

८	मैथली	०.३	११३
९	हिन्दी	०.३	१०८
१०	शेर्पा	०.००३	१
११	राई	०.१	४९
१२	लिम्बु	०.०१४	५
१२	मुस्लिम	०.२	७९
१४	अंग्रेजी	०.००३	१
१५	बजिका	०.१	३२
१६	उत्तर नआएको	०.१	२३
	जम्मा	**१००**	**३६,८२२**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

३.५ जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण

५ वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिकाको संख्या ६,४४८ बालिका र ७,१९० बालक गरी १३,६३८ रहेको छ। उक्त संख्या मध्ये ८६.०१ प्रतिशतको जन्मदर्ता भएको देखिन्छ भने जन्मदर्ता नभएको बालबालिकाहरुको प्रतिशत १३.९९ रहेको छ। जन्मदर्ता सम्बन्धि थप विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको	बालिका (%)	बालक (%)	जम्मा (%)	बालिका संख्या	बालक संख्या	जम्मा
जन्म दर्ता गरेको	८६.००	८६.०२	**८६.०१**	५,५४५	६,१८५	**११,७३०**
जन्म दर्ता नगरेको	१४.०	१३.९८	**१३.९९**	९०३	१,००५	१,९०८
जम्मा	१००.०%	१००.०%	१००.०%	**६,४४८**	**७,१९०**	**१३,६३८**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

उपमहानगरपालिकामा जन्म दर्ता भएका ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको प्रतिशत हेर्दा बालिकाको तुलनामा बालकको जन्मदर्ता धेरै भएको देखिन्छ।

३.६ बाल विवाहको अवस्था

३.६.१ विवाह सम्बन्धी विवरण

विगत ३ वर्ष भित्र जम्मा ३,०९१ जनाको विवाह भएको देखिन्छ र विवाह भएकामा महिला पुरुषको संख्या क्रमशः १,३०८ र १,७८३ रहेका छन्। विवाह सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	विवाह भएको महिला वा पुरुष	प्रतिशत	विवाहिता संख्या
१	महिला	५७.६८%	१,३०८
२	पुरुष	४२.३२%	१,७८३

३	लैंङ्गिक अल्पसंख्यक	०%	०
	जम्मा परिवार:	**१००%**	**३,०९१**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

३.६.२ उमेरगत विवाह सम्बन्धी विवरण

विवाह गर्दाको उमेरलाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धैरै विवाह भएको उमेर समूह २६-३० रहेको छ जुन उमेर समूहका ११४२ जनाको विवाह भएको देखिन्छ। उमेर समूह अनुसारको विवाह सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

बिगत ३ वर्ष भित्रको बिवाहिताहरुको उमेर वर्ग										जम्मा
११ देखि १५ वर्ष	१६ देखि १८ वर्ष	१९ देखि २० वर्ष	२१ देखि २५ वर्ष	२६ देखि ३० वर्ष	३१ देखि ३५ वर्ष	३६ देखि ४० वर्ष	४१ देखि ४५ वर्ष	४६ देखि ५० वर्ष	५० वर्ष माथि	
६	१०९	१६९	३०४	११४२	१०७२	२२७	४८	७	७	३०९१

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

३.६.३ बाल विवाह सम्बन्धि विवरण

बिगत ३ वर्ष भित्रको समूहगत विवाह तालिकालाई अध्ययन गर्दा २० वर्ष भन्दा मुनिका विवाहको संख्या २८४ रहेको देखिन्छ। यस उपमहानगरपालिकामा विगत ३ वर्षमा उमेर नपुगी हुने गैर कानुनी विवाह भएको देखिन्छ।

३.७ प्रति परिवार औषत बालबालिका संख्या

हेटौंडा उपमहानगरपालिकामा बालबालिकाको जनसंख्या ५०१९६ जना र कूल घरपरिवारको संख्यालाई विश्लेषण गर्दा प्रति परिवार औषत बालबालिका १.३६% रहेको देखिन्छ।

३.८ अपाङ्गता भएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

हेटौंडा उपमहानगरपालिकामा ३१६ जना अपाङ्गता भएका बालबालिका रहेको देखिन्छ। अपाङ्गता मध्ये सबैभन्दा धैरै शारीरिक सम्बन्धी अपाङ्गता र सबैभन्दा थौरै सुस्त श्रवण तथा बहिरा भएको देखिन्छ। ती बालबालिकाको अपाङ्गताको प्रकार र प्रतिशत तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

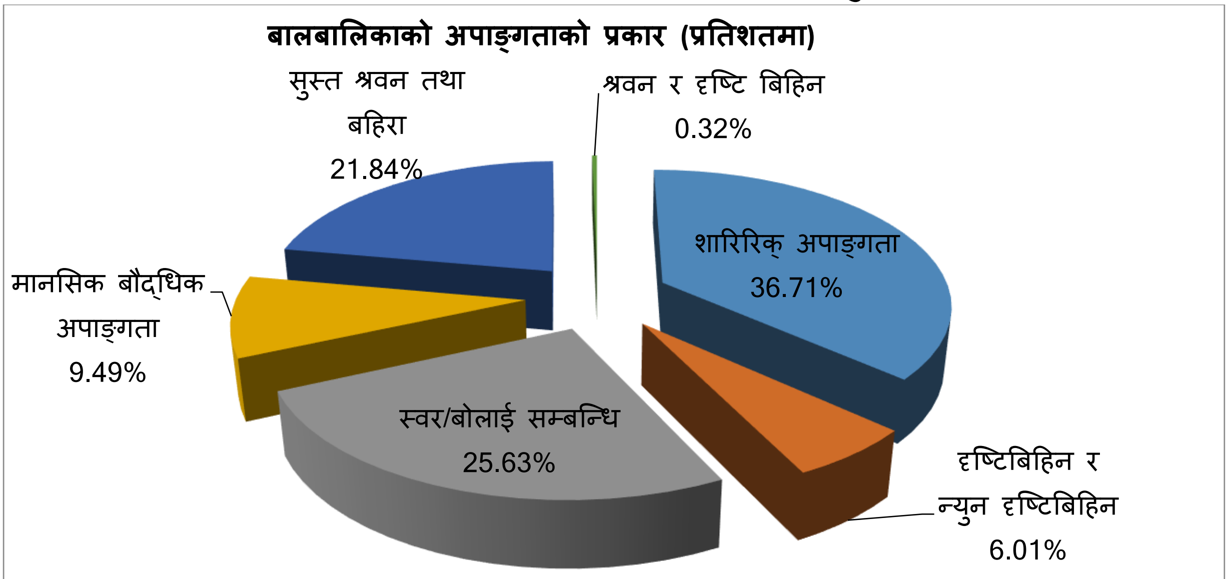

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

माथि उल्लेखित अपाङ्गता मध्ये १७ जना बालबालिकाहरुमा बहु अपाङ्गता रहेको देखिन्छ।

खण्ड ४ उपमहानगरपालिकाको बाल तथा मातृ स्वास्थ्य

४.१ सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम

हेटौंडा उपमहानगरपालिकाको सबै वडाहरुमा रहेका सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाहरुले तोकिएको सुरक्षित मातृशिशु कार्यक्रम संचालन गरिरहेको छन् जहाँ गर्भवति महिलाहरु स्वास्थ्य जाँच तथा नवजात शिशुको खोप तथा स्वास्थ्य जाँचकोलागि आउने गर्दछन्।

सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम अन्तरगत गर्भवति महिलाको नियमित स्वास्थ्य जाँच, टिडी खोप लगाउने, आईरन चक्की खाने, प्रसुती सम्बन्धि सल्लाह लिने र स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती गराउने, नवजात शिशुको र सुत्केरी आमाको नियमित स्वास्थ्य जाँच र शिशुलाई विगौती दुध सेवन र खोप लगाउने जस्ता कार्यक्रमहरु उपमहानगरपालिकामा नियमित संचालनमा रहेका छन्। उपमहानगरपालिकामा संचालन भएको सुत्केरी प्रोत्साहन कार्यक्रमले समुदायमा सुरक्षित मातृत्वकोलागि सहयोग पुगेको छ।

४.२ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

बालबालिका भएको जम्मा घरपरिवार ३६,८२२ मध्ये खोपको बारेमा जानकारी भएको घरपरिवार २७,३४४ अर्थात ७४.२६ प्रतिशत रहेका छन्। सो बारेमा थप जानकारी प्रतिशत सहित तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

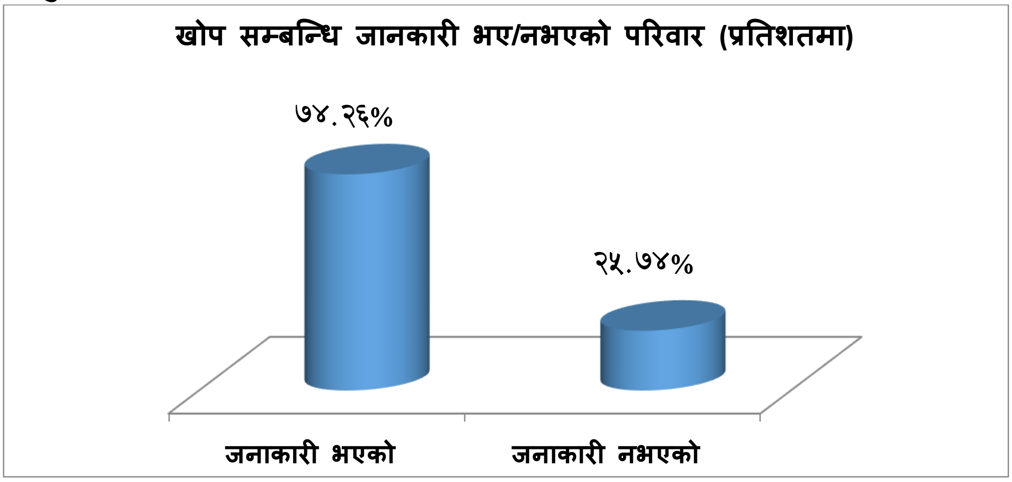

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

उपमहानगरपालिकामा एक वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिका ३,१३५ जना छन्। विभिन्न प्रकारका खोपहरु र खोप लगाएका बालबालिकाहरुको विवरण निम्नानुसार छन्:

खोप लगाएका १ वर्ष मुनिका	बि.सि.जी. (BCG)	डी.पी.टि. (DPT)/हेप. बि. हिव.-१	डी.पी.टि. (DPT)/हेप. बि. हिव.-२	डी.पी.टि. (DPT)/हेप.बि. हिव.-३	दादुरा/रुबेला
बालबालिका	३०२७	२७०९	२४१६	१९६३	११२०
प्रतिशत:	**९६.५६%**	**८६.४१%**	**७७.०७%**	**६२.६२%**	**३५.७३%**

माथि उल्लेखित खोप विवरण अनुसार बि.सि.जी. खोप लगाउने बालबालिकाहरु ३,०२७ जना अर्थात कूल एक वर्ष मुनिका बालबालिकाको ९६.५६ प्रतिशत रहेका छन् भने डी.पी.टि. (DPT)/हेप.बि. हिव.-१ खोप

लगाउने बालबालिकाहरु २,७०९ अर्थात ८६.४१ प्रतिशत रहेका छन्। थप खोप विवरण तल उल्लेख गरिएको छः

खोप लगाएका १ वर्ष मुनिका	हेपटाईटिस वी	पी.सी. भी.	रोटा	पोलियो	एफ.आइ .पी.भी.	दादुरा/रुबेला -२	जे.इ.
बालबालिका	१०८३	१४४५	१३५४	१२८५	१०९९	१४२	३७५
प्रतिशत:	**३४.५५%**	**४६.०९%**	**४३.१९%**	**४०.९९%**	**३५.०६%**	**४.५३%**	**११.९६%**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.३ बालबालिकामा पोषणको स्थिति

उपमहानगरपालिकाका ९६.९६ प्रतिशत परिवारले मात्र आफ्ना ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई पोषिलो खाना (दिनको कम्तिमा ३ पटक दुध, लिटो, भात, फलफुल र साग सब्जी) खुवाउने गरेको पाईएको छ। बाल पोषण अन्तरगत शिशुहरुको स्तनपान र कुपोषणको अवस्थालाई तल बुंदागत रुपमा विश्लेषण गरिएको छ।

४.३.१ स्तनपात सम्बन्धी विवरण

बिगौती दुध खुवाएको वा नखुवाएको अवस्था सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

लक्षित शिशुको संख्या	जन्मने वित्तिकै बिगौती दुध खुवाएको वा नखुवाएको अवस्था						कैफियत
	खुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	नखुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	जन्मेको १ घण्टा पछी बिगौती दुध खुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	
४,४८८	२,०१२	४४.८३	३५५	७.९१	२,१२१	४७.२६	०

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

६ महिना सम्म आमाको दुध मात्रै खुवाईएका शिशु सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

लक्षित शिशुको संख्या	६ महिना सम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको वा नखुवाएको अवस्था						कैफियत
	खुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	६ महिना सम्म आमाको दुध र अन्य खानेकुरा पनि खुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	२ महिना वा सो भन्दा कम मात्र आमाको दुध खुवाएको शिशुको संख्या	प्रतिशत	
३,१३५	१,९८०	६३.१५	१,०७३	३४.२३	८२	२.६२	०

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

माथिको विवरण अनुसार ६ महिना सम्म आमाको दुध मात्रै खुवाईएका शिशुहरुको प्रतिशत ६३.१५ प्रतिशत रहेको छ।

४.३.२ कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कुपोषण सम्बन्धी विवरण निम्नानुसार रहेको छः

५ वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिकाका संख्या	कम तौल, पुड्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	अति कडा कुपोषण भएको बालबालिकाका संख्या	पोषण सुधारकालागि आवश्यक उपचार गराइरहेका बालबालिका संख्या
१३,६३८	११	२	०

कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिकाको संख्या ११ भएको देखिन्छ जसमा अति कडा कुपोषण २ जनामा देखिएको छ।

४.४ बालबालिकामा देखा पर्ने गरेका मुख्य रोगहरु

सरुवा रोगको विश्लेषण गर्दा खानेपानीको कारणले विगत १ वर्षमा रोग लागेका बालबालिकाको संख्या ८९१ रहेको छ र मुख्य पानिजन्य रोगहरुमा क्रमशः सेतो रातो रगतमासी, झाडा-वान्ता, टाइफाइट, जियार्डिया, जण्डिस र जुकाको संक्रमण देखिएको छ। त्यस्तैगरी नसर्ने रोग लागेका बालबालिकाको विश्लेषण गर्दा २५ जनामा न्यूमोनिया, पेटसंग सम्बन्धीत संक्रमण ११ जना र हाडजोर्नी समस्या भएको ३ जना भएको देखिन्छ।

नसर्ने (दिर्घ) रोगको विश्लेषण गर्दा जम्मा १०३ जनामा दिर्घ रोगहरु क्रमशः मुटु, मृगौला, फोक्सोसंग सम्बन्धित रोग, छारे रोग, क्षय रोग र अटिज्म र सेरेब्रल पाल्सी रोगहरु लागेको देखिन्छ। ती मध्ये क्रमशः मुटु, क्यान्सर, मृगौला र एड्सका कारण २८ जनाको मृत्य भएको देखिन्छ।

४.५ मुख्य उपचार केन्द्र, लाग्ने समय र सामर्थ्य

उपमहानगरपालिकाको कूल ३६,८२२ घरपरिवार मध्ये प्राथमिकताको आधारमा उपचार गराउने केन्द्रहरुमा अस्पताल (नीजि वा सरकारी) पहिलो स्थानमा रहेको छ (७१.८७%) र दोस्रोमा नीजि क्लिनिक रहेको छ (१४.३९%)। उपचारका केन्द्र र उपचार गराउने परिवारको विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छः

मुख्य उपचार केन्द्रहरु र उपचार गर्न जाने परिवारको विवरण				
क्र. सं.	**मुख्य उपचार केन्द्र**	**उपचार केन्द्र जाने परिवार (प्रतिशतमा)**	**उपचार केन्द्र जाने परिवार संख्या**	**कैफियत**
१	लामा/धामी/झाँक्री	२.८६%	१,०५१	
२	परम्परागत वैद्य	०.१४%	५०	
३	स्थानीय स्वास्थ्य संस्था/चौकी	१०.५७%	३,८९०	
४	अस्पताल (निजी/सरकारी)	७१.८७%	२६,४७०	
५	क्लिनिक(निजी)	१४.३९%	५,२९६	
६	अन्य	०.१८%	६५	
जम्मा :		**१००.००%**	**३६,८२२**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

स्थानीय स्वास्थ्य संस्था/चौकीमा उपचार गर्न जाने परिवार १०.५७ प्रतिशत छन् भने परम्परागत बैद्यसंग उपचार जाने परिवार ०.१४ प्रतिशत छन्। लामा/धामी/झाँक्रीमा विश्वास गर्ने परिवार २.८६ प्रतिशत रहेका छन्।

घर देखी उपचार केन्द्र सम्मको दुरी

घर देखी उपचार केन्द्र सम्मको दुरीलाई विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा धेरै (४८.३२ प्रतिशत) परिवारलाई उपचार केन्द्र पुग्न १५ देखि ३० मिनेट सम्मको समय लाग्दछ। उपचार केन्द्र सम्मको दुरी देहाय बमोजिम रहेको छः

घर देखि उपचार केन्द्रको दुरी				
क्र. सं.	**उपचार केन्द्र सम्मको दुरी**	**दुरी प्रतिशतमा**	**परिवार संख्या**	**कैफियत**
१	१५ मिनेट भन्दा कम	४०.४४%	१४,८९२	
२	१५ देखि ३० मिनेट सम्म	४८.३२%	१७,७९४	
३	१ घण्टासम्म	९.४२%	३,४७०	
४	१ घण्टा भन्दा बढी	१.८२%	६६६	
	जम्मा :	**१००.००%**	**३६,८२२**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

घर देखी उपचार केन्द्र सम्मको दुरी १ घण्टा सम्म लाग्ने परिवारहरु ४०.४४ प्रतिशत रहेका छन् भने १ घण्टा भन्दा बढी समय लाग्ने परिवारहरु १.८२ प्रतिशत रहेका छन्।

बालबालिका बिरामी हुँदा तुरुन्त उपचार गर्न आर्थिक अवस्था राम्रो भएको/नभएको

बालबालिका विरामी हुँदा तुरुन्त उपचार गर्न सक्ने सामर्थ्यको अर्थात आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा ७६.१३ प्रतिशत परिवारको अवस्था राम्रो भएको पाईएको छ र २३.८७ प्रतिशत परिवारको अवस्था राम्रो नभएको पाईएको छ। तलको तालिकामा उक्त विवरण उल्लेखित छः

बालबालिका बिरामी हुँदा तुरुन्त उपचार गर्न आर्थिक अवस्था राम्रो भएको/नभएको				
क्र. सं.	**आर्थिकस्तर/अवस्था**	**प्रतिशत**	**संख्या**	**कैफियत**
१	राम्रो भएको	७६.१३%	२८,०३३	
२	राम्रो नभएको	२३.८७%	८,७८९	
	जम्मा :	१००.००%	**३६,८२२**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.६ प्रसुति पूर्व ४ पटक र प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने गर्भवति महिलाहरुको विवरण

प्रसुति पूर्व र प्रसुति पश्चात गरी दुई भागमा विभाजन गर्भवती महिला, गर्भ र आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य जाँचको बारेमा यहाँ विश्लेषण गरिएको छ। प्रसुति पूर्व ४ पटक र प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने गर्भवति महिलाहरुको विवरण निम्नानुसार विश्लेषण सहित उल्लेख गरिएको छ।

४.६.१ प्रसुति पूर्व गर्भवति महिलाहरुको स्वास्थ्य परिक्षण विवरण

विगत १ वर्षमा उपमहानगरपालिकामा जम्मा २,०६९ जना गर्भवती महिला रहेका छन्। ४ पटक भन्दा बढी गर्भ जाँच गराउने महिलाहरु पनि रहेका छन्। ४ पटक सम्म गर्भ जाँच गराउने महिलाको संख्या १,६९९ रहेका छन् भने १ मात्र गर्भ जाँच गराउने ८१ जना रहेका छन्। गर्भ जाँच नगराउने २१ जना गर्भवति छन्। त्यस्तैगरी ३ र २ पटक सम्म गर्भ जाँच गराउने महिला संख्या क्रमशः १४१ र १२७ रहेका छन्। आफ्नो गर्भको अवस्था जाँच गराउने सम्बन्धी विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छः

गर्भजांचको अवस्था	प्रतिशत	संख्या
४ पटक सम्म जाँच गर्ने	८२.१२%	१६९९
३ पटक सम्म जाँच गर्ने	६.८१%	१४१
२ पटक सम्म जाँच गर्ने	६.१४%	१२७
१ पटक मात्रै जाँच गर्ने	३.९१%	८१
गर्भवती जाँच नगर्ने	१.०१%	२१
जम्मा	१००.००%	२,०६९

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४ पटक सम्म गर्भ जाँच गर्ने महिला सबैभन्दा धैरै अर्थात ८२.१२ प्रतिशत रहेका छन्।

४.६.२ प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य परिक्षण विवरण

प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने सम्बन्धी विवरणलाई हेर्दा गत १ वर्ष भित्र गर्भवति भएका २,०६९ गर्भवतीहरु मध्ये जम्मा १,४४३ जना गर्भवतिहरुको मात्र यसै वर्ष सुत्केरी गराएको देखिन्छ। १,४१६ जना अर्थात ९८.१ प्रतिशतले प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य परिक्षण गराएको देखिन्छ। उक्त विवरण प्रतिशतमा निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

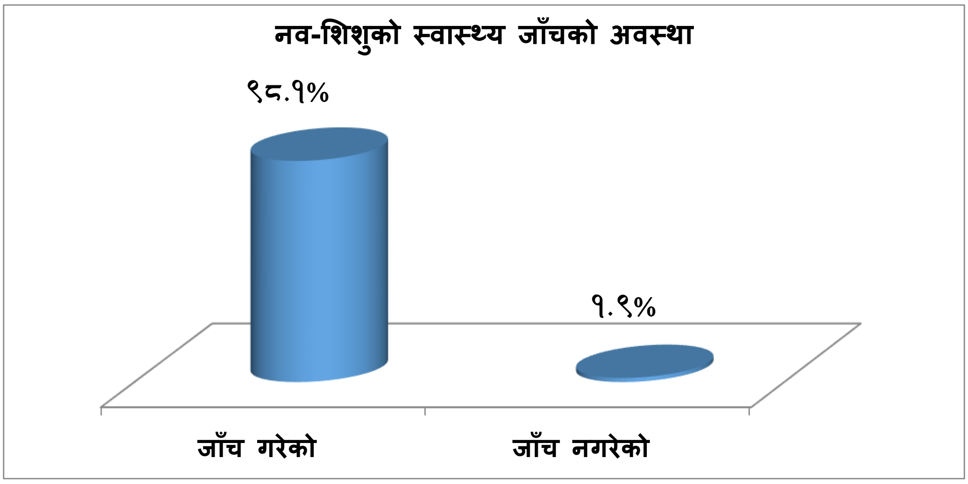

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.७ टिडी खोप सम्बन्धी विवरण

गर्भवति महिलाहरुले टिडी खोप लगाउनु पर्ने हुन्छ र यस उपमहानगरपालिकाका कूल गर्भवति महिलाहरुले खोप लगाएको सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	टिडी खोपको पटक	खोप लगाउने गर्भवती महिलाको प्रतिशत	खोप लगाउने गर्भवती महिलाको संख्या
१	२ पटक सम्म लगाउने	९१.९%	१९०२
२	१ पटक मात्र लगाउने	२.७%	५६
३	खोप नलगाउने	५.४%	१११
	जम्मा:	१००.०%	२०६९

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

जम्मा २०६९ गर्भवति महिलाहरु मध्ये ९१.९ प्रतिशतले मात्र २ पटक सम्म खोप लगाएका छन् भने खोन नलगाउने महिला ५.४ प्रतिशत रहेका छन्।

४.८ आइरन चक्की सेवन सम्बन्धी विवरण

नियमित रुपमा २५० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने गर्भवती महिलाहरुको संख्या १,१२३ र ५० भन्दा कम प्रयोग गर्ने गर्भवती महिलाहरुको संख्या ११९ रहेका छन्। त्यस्तैगरी आइरन चक्की प्रयोग नगर्ने गर्भवती १४६ जना रहेका छन्। आइरन चक्की प्रयोग नगर्ने देखी २५० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने गर्भवतीहरुको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	आइरन चक्की विवरण	आइरन चक्की प्रयोग गर्ने गर्भवति महिलाको	
		प्रतिशत	संख्या
१	२५० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने	५४.३%	१,१२३
२	२०० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने	२५.३%	५२३
३	१५० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने	०.०%	०
४	१०० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने	७.६%	१५८
५	५० चक्की सम्म प्रयोग गर्ने	५.८%	११९
६	आइरन चक्की सम्म प्रयोग नगर्ने	७.१%	१४६
	जम्मा:	१००.०%	२,०६९

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

नियमित रुपमा पूरा २२५ चक्की सम्म प्रयोग गर्ने ५४.३ प्रतिशत गर्भवती रहेका छन्।

४.९ दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण

१ वर्ष भित्र गर्भवती भएको महिलाहरुको सुत्केरी भएको अवस्थालाई हेर्दा जम्मा १,४४३ जना गर्भवतिहरुको मात्र यसै वर्ष सुत्केरी भएको पाईएको छ। प्रसुति गराएको स्थानलाई हेर्दा स्वास्थ्य संस्थामा ९७.१ प्रतिशत गर्भवतिहरुले प्रसुति गराएका छन् भने ०.८ प्रतिशतको घरमै स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा प्रसुति गराएका छन्। तलको तालिकामा प्रसुति सम्बन्धी विवरण प्रतिशतमा उल्लेख गरिएको छः

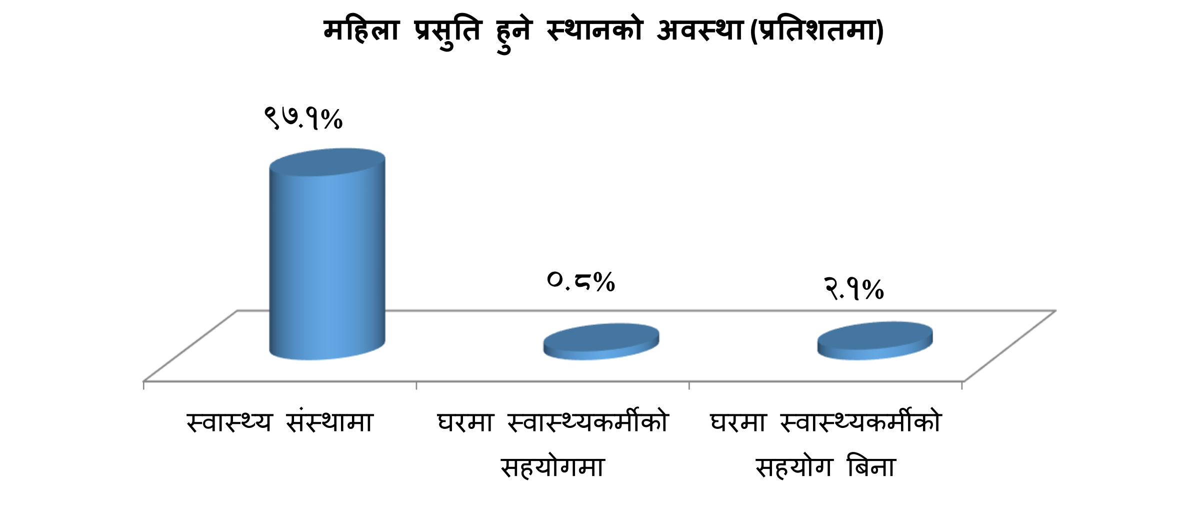

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

२.१ प्रतिशत गर्भवतिहरुको स्वास्थ्यकर्मीको सहयोग विनानै सुत्केरी भएको देखिएको छ। स्वास्थ्यकर्मीको गैरउपश्थितिमा जोखिम सहित प्रसुती हुनु राम्रो होईन।

४.१० नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

२ वर्षसम्मको बालबालिकाको मासिक र २ देखि ५ वर्ष सम्मकाको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको अवस्थाको विश्लेषण गर्दा ८०.११ प्रतिशत बालबालिकाको मात्र नियमित तौल लिने गरिएको र १९.८९ प्रतिशत बालबालिकाको नियमित तौल लिने नगरिएको पाईएको छ। तलको तालिकामा प्रतिशत उल्लेख गरिएको छः

२ वर्ष सम्मको बालबालिकाको मासिक र २ देखि ५ वर्ष सम्मकाको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको छ/छैन	
तौल सम्बन्धी विवरण	**प्रतिशत**
तौल लिने गरेको	८०.११%
तौल लिने नगरेको	१९.८९%
जम्मा	**१००.०%**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.११ भिटामिन 'ए' तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिका सम्बन्धि विवरण

यस उपमहानगरपालिकाका ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुलाई २ पटक भिटामिन 'ए' र जुकाको औषधि सेवन गराएको अवस्थाको विवरण तल उल्लेखित गरिएको छः

भिटामिन 'ए' र जुकाको औषधि खुवाएको/नखुवाएको अवस्था								
बालबालिकाको संख्या	**भिटामिन 'ए' खुवाएको**		**भिटामिन 'ए' नखुवाएको**		**जुकाको औषधि खुवाएको**		**जुकाको औषधि नखुवाएको**	
	प्रतिशत	**संख्या**	**प्रतिशत**	**संख्या**	**प्रतिशत**	**संख्या**	**प्रतिशत**	**संख्या**
१३,६३८	८९.७२	१२,२३६	१०.२८	१,४०२	८४.५६	११,५३२	१५.४४	२,१०६

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

जम्मा १३,६३८ बालबालिका मध्ये ८९.७२ प्रतिशत बालबालिकालाई भिटामिन 'ए' र ८४.५६ प्रतिशत बालबालिकालाई जुकाको औषधि खुवाइएको पाईन्छ। भिटामिन 'ए' र जुकाको औषधि नखुवाइएको बालबालिकाहरु पनि भेटिएका छन्।

४.१२ एचआइभी संक्रमित आमाबाट जन्मेका बालबालिका

उपमहानगरपालिकामा एचआइभी संक्रमित आमाबाट जन्मेका बालबालिका ६ जना भएको देखिन्छ।

४.१३ आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

उपमहानगरपालिकामा ९९.८९ प्रतिशत घरपरिवारहरुले आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्दछन्।

४.१४ शौचालय तथा सरसफाई सम्बन्धी अवस्था

यस उपमहानगरपालिकाको कूल ३६,८२२ परिवार मध्ये ५७.५८% ले पक्कि (वाटर सिल्ड) शौचालय प्रयोग गर्दछन् भने २०.०७% ले कच्ची शौचालय प्रयोग गर्दछन्। उपमहानगरपालिकामा प्रयोग भईरहेको शौचालयको प्रकार र प्रतिशत तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

घरपरिवारमा शौचालयको अवस्था

क्र. सं.	शौचालयको प्रकार	घरपरिवार (प्रतिशतमा)
१	कच्ची शौचालय	२०.०७%
२	पक्कि(वाटरसिल्ड)	५७.५८%
३	वायो ग्याँस जडान भएको	१५.६३%
४	ढलमा जडान भएको	५.३३%
५	शौचालय नभएको	१.३९%
	जम्मा:	**१००.००%**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

यस उपमहानगरपालिकाको ९९.६१% घरपरिवारहरुले शौचालय प्रयोग गर्दछन्।

घरपरिवारमा सरसफाईको अवस्था

घरपरिवारमा सरसफाईको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा ०.१३ प्रतिशत घरपरिवारमा हातधुने व्यवस्था नभएको पाईएको छ तर ९८.५३ प्रतिशत परिवारले हातधुने व्यवस्था भएको र धुने गरेका छन्। हात धुने व्यवस्था र प्रयोगबारे तलको तालिकामा थप प्रस्तुत गरिएको छः

परिवारमा हातधुने व्यवस्था र प्रयोग

क्र. सं.	परिवारमा हातधुने व्यवस्था र प्रयोग	हातधुने व्यवस्था र प्रयोग (प्रतिशत)	कैफियत
१	ब्यबस्था छ, सधै धुन्छु	९८.५३%	
२	ब्यबस्था छ, कहिले-कहिँ धुन्छु	१.३१%	
३	ब्यबस्था छ, कहिलै धुन्न	०.०३%	
४	ब्यबस्था नै छैन, कहिलै धुन्न	०.१३%	
	जम्मा:	**१००.००%**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

हात धुंदा प्रयोग गर्ने साधन

हात धुंदा प्रयोग गर्ने साधनलाई हेर्दा प्रायः जसो घरपरिवारले (९७.१४%) साबुन पानीको प्रयोग गर्ने र ०.१८% घरपरिवारले कुनै पनि साधन प्रयोग गरो पाईएन। माटो जन्य पदार्थ गर्ने र पानी मात्र प्रयोग गर्ने घरपरिवार २.३७ प्रतिशत रहेका छन्। हात धुंदा प्रयोग गर्ने साधनहरुको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

हात धुंदा प्रयोग गर्ने साधन विवरण			
क्र. सं.	**हात धुने साधन**	**प्रयोग गर्ने घरपरिवार प्रतिशतमा**	**कैफियत**
१	साबुन पानी	९७.१४%	
२	खरानी पानी	०.३१%	
३	पानी मात्रा	२.३५%	
४	माटो जन्य पदार्थ	०.०२%	
५	केहि नगर्ने	०.१८%	
	जम्मा :	**१००.००%**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.१५ खानेपानीको श्रोत तथा उपलब्धता सम्बन्धी विवरण

हेटौंडा उपमहानगरपालिकाको कूल ३६,८२२ घरपरिवारहरु मध्ये ९१.९% घरपरिवारहरुले पाइप-धारा (घरमै भएको) प्रयोग गर्दछन् भने ३.९% घरपरिवारको ट्युबवेल प्रयोग गर्दछन्। घरपरिवारले प्रयोग गरिरहेका खानेपानीको स्रोत सम्बन्धी विवरण निम्नानुसार रहेको छः

घरपरिवारले प्रयोग गर्ने खानेपानीको स्रोत (प्रतिशतमा)				
क्र. सं.	**खानेपानीको स्रोतको किसिम**	**प्रतिशत**	**संख्या**	**कैफियत**
१	पाइप-धारा(घरमै भएको)	९१.९%	३३,८३९	
२	ट्युबवेल	३.९%	१,४३३	
३	इनार-कुवा-जरुवा	४.०%	१,४७०	
४	नदि-कुलो-नहर-पोखरी	०.१%	३२	
५	बर्षातको पानी	०.०%	०	
६	अन्य	०.१%	२५	
७	उत्तर नदिएको	०.१%	२३	
	जम्मा :	१००%	**३६,८२२**	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

४.० प्रतिशत इनार/कुवा/जरुवाबाट खानेपानी ल्याउने परिवार रहेका छन्। यस बाहेक नदि-कुलो-नहर-पोखरीबाट पानी प्रयोग गर्ने घरपरिवार ०.१ प्रतिशत रहेका छन्।

खानेपानी ल्याउन लाग्ने समय

धेरैजसो नगरबासीहरुको घरमै धारा जडान भएको छ। ९४.९३ प्रतिशत घरपरिवारलाई पानी ल्याउन समय लाग्दैन किनकी घरमै धारा रहेको छ। १५ मिनेटको दुरीबाट खानेपानीको मुख्य श्रोत रहेका

परिवार ४.३५ प्रतिशत छन् भने १५ देखी ३० मिनेटको दुरीमा खानेपानीको मुख्य श्रोत रहेका परिवार ०.४६ प्रतिशत छन्। घरपरिवारले प्रयोग गरिरहेका खानेपानीको मूख्य स्रोत सम्म लाग्ने दुरी तल उल्लेख गरिएको छः

घरधुरीको खानेपानीको मुख्य स्रोतको दुरी				
क्र. सं.	दुरी	घरधुरीबाट मूख्य स्रोत सम्मको दुरी (प्रतिशतमा)	घरधुरी संख्या	कैफियत
१	घरमै भएको	९४.९३%	३४,९५६	
२	१५ मिनेट	४.३५%	१,६००	
३	१५ देखि ३० मिनेट	०.४६%	१७१	
४	३० मिनेट भन्दा बढी	०.२०%	७२	
५	उत्तर नदिएका	०.०६%	२३	
	जम्मा :	१००.००%	३६,८२२	

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

प्रयोग गरिरहेको खानेपानी शुद्धीकरण विधि

खानेपानी शुद्धीकरण विधिबारे नगरबासीहरुको जानकारी अनुसार श्रोतमा नै शुद्ध पानी छ भन्ने घरपरिवार ६७.९४% छन् र केही नगरी पिउने गरेका नगरबासीहरु १०.०४% रहेका छन्। खानेपानी शुद्धीकरण विधिको प्रयोगबारे थप विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

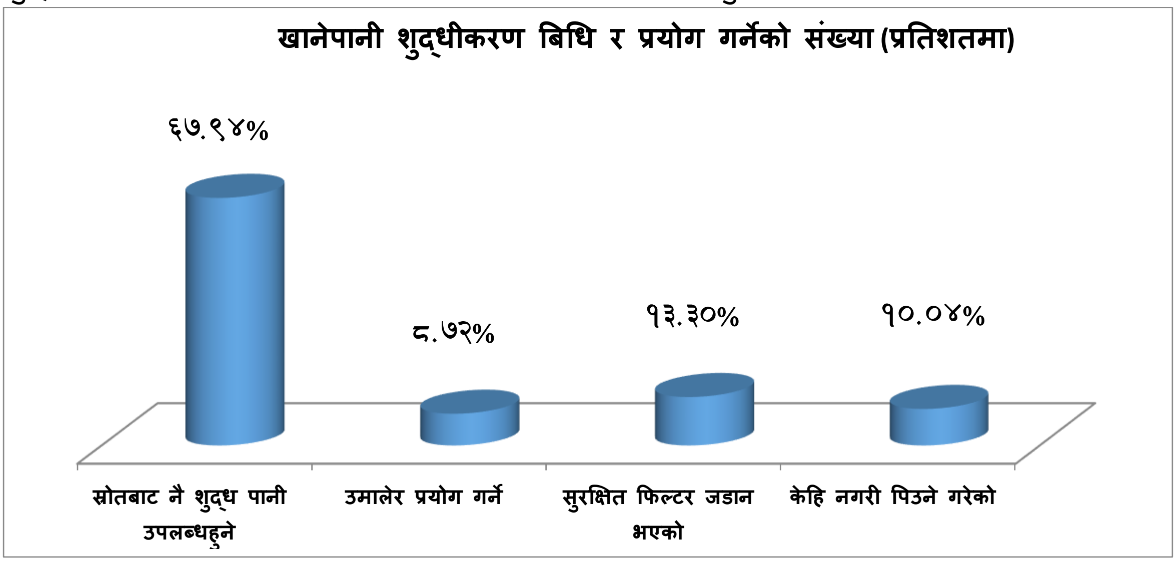

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

उक्त तालिका अनुसार सुरक्षित फिल्टर जडान गर्ने नगरबासीहरु १३.३०% र उमालेर प्रयोग गर्ने नगरबासीहरु ८.७२% छन्। कतिपय परिवारहरुले एक भन्दा बढि बिधि प्रयोग गरिरहेको पाईएको छ।

खानेपानीको कारणले रोगको अवस्था

खानेपानीको कारणले विगत १ वर्षमा रोग लागेका परिवारको संख्या जम्मा ८९१ रहेको पाईयो जस्मा २८३ परिवारमा सेतो रातो रगतमासी, २१३ परिवारमा झाडा-वान्ता भएको देखिन्छ भने १५५ परिवारमा टाइफाइट देखिएको र ९३ परिवारमा जियार्डिया देखिएको छ। त्यस्तैगरी ६३ परिवारमा जण्डिस र ४३ परिवारमा जुकाको संक्रमण देखिएको छ। साथै ४१परिवारमा हैजाको संक्रमण देखिएको छ।

खण्ड ५ उपमहानगरपालिकाको शैक्षिक अवस्था

५.१ महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण

उपमहानगरपालिकाका ५ वर्ष माथिका जनसंख्या १,६२,५२५ जस्मा महिला ८१,१०१ र पुरुष ८१,४१७ तथा ७ जना लैंङ्गिक अल्पसंख्यक गरी रहेका छन्। जसमध्ये ६८,७८८ (८४.८२ प्रतिशत) महिला साक्षर अर्थात लेखपढ गर्न सक्ने रहेका छन्।

उपमहानगरपालिकामा ६ वर्ष देखी १८ बर्ष सम्मका बालबालिकाको कूल जनसंख्या ३६,५५७ रहेका छन् र जस्मा ३५,४५८ बालबालिका साक्षर छन् अर्थात ९६.९९ प्रतिशत बालबालिका साक्षर रहेको छन्।

५.२ शैक्षिक संस्था र उपमहानगरपालिकामा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण

५.२.१ शैक्षिक संस्था र विध्यार्थी विवरण

यस उपमहानगरपालिकामा रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरु र अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छः

क्रस	वडा नम्बर	सामुदायिक विद्यालयको नाम	शैक्षिक किसिम	विद्यार्थी संख्या		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१	१	सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	३२	२४	५६
२	१	बाराही आधारभूत विद्यालय	(१-८)	६७	७७	१४४
३	१	कालिका आधारभूत विद्यालय	(१-८)	९३	९८	१९१
४	१	भैरव आधारभूत विद्यालय	(१-५)	१६	३६	५२
५	१	अमर माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	३४७	३०६	६५३
६	२	सिद्धार्थ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	६८५	६९४	१३७९
७	३	बाल उज्ज्वल मावि लेवट	(१-१०)	३१३	२८९	६०२
८	३	महेन्द्र किरण मावि बसामाडी	(१-१२)	२४६	२१६	४६२
९	४	श्रमिक मावि	(१-१०)	२५७	२८९	५४६
१०	४	भुटन देवी मावि	(१-१२)	७२१	१४०२	२१२३
११	४	आधुनिक राष्ट्रिय मावि	(१-१२)	९९८	१५१०	२५०८
१२	५	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१६०	१५९	३१९
१३	५	बालज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	५९३	६०९	१२०२
१४	६	शान्ति बहिरा तथा सुस्त श्रवण	(१-८)	११	२०	३१
१५	६	बाल जागृति युवा वर्ष मावि	(१-१०)	१२७	११४	२४१
१६	६	बंशगोपाल माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	४०९	३५७	७६६
१७	६	कृष्ण प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	९४	११०	२०४
१८	७	नवज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	१४६	१४७	२९३
१९	८	हिमगंगा आधारभूत विद्यालय	(१-५)	७०	६०	१३०
२०	८	चन्द्रोदय माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	५३७	४६४	

२१	९	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	८६	५७	१४३
२२	९	त्रिवेणी आधाभूत विद्यालय	(१-८)	८८	११२	२००
२३	९	प्रगति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२	६२६	६७३	१२९९
२४	१०	संस्कृत वेद विद्याश्रम	(१-८)	०	२७	२७
२५	१०	ज्ञानदा माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	१६०	१७७	३३७
२६	११	शंकरज्योति आधारभुत विद्यालय	(१-८)	२५१	१९९	४५०
२७	११	आनन्द भैरव आधारभुत विद्यालय	(१-८)	९८	९०	१४८
२८	११	त्रिभुवन मावि नवलपुर	(१-१२)	४५०	३९६	८४६
२९	१२	व्रम्ह देवी प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	७४	८९	१६३
३०	१२	पशुपति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	३९	२७	६६
३१	१२	प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	(१-८)	७७	८३	१६०
३२	१२	विष्णुज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१६८	१५२	३२०
३३	१२	बुद्ध माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	२८९	२५८	५४७
३४	१३	युगचेतना नमूना आ.वि.	(१-५)	१०२	१४०	२४२
३५	१३	कालिका आधारभूत विद्यालय चेक	(१-८)	११३	११८	२३१
३६	१३	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	(१-८)	९९	९०	१८९
३७	१३	महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	४६७	४२५	८९२
३८	१४	सुप्रभात आधारभूत विद्यालय	(१-८)	५३	५७	११०
३९	१४	दिपज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१२८	१३६	२६४
४०	१४	भृकुटी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	१५७	१७३	३३०
४१	१४	जनज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	३२२	२९०	६३४
४२	१५	शुभकामना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	१७	१४	३१
४३	१५	ज्ञानज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	२३	२२	४५
४४	१५	पारिजात प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	३४	४६	८०
४५	१५	आधारभूत विद्यालय कमाने	(१-८)	९५	६०	१५५
४६	१५	वनदेवी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१५१	१४४	२९५
४७	१५	विश्वज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१०८	८५	१९३
४८	१५	चुरियामाइ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	१९५	२१५	४१०
४९	१५	जनजागृति मावि रातोमाटे	(१-१०)	१७४	१६९	३४३
५०	१६	वि.पि.प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	४१	४४	८५
५१	१६	आकाशधारा पानीसारा प्रा.वि.	(१-५)	३८	४३	८१
५२	१६	जनप्रिय मावि हटिया	(१-१२)	७४०	७३०	१४७०
५३	१६	त्रिभुवन मावि हटिया	(१-१०)	६०	७९	१४०
५४	१७	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	२५	३९	६४

५५	१७	महादेव प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	२३	२५	४८
५६	१७	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	९९	१२१	२२०
५७	१७	राजदेवी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	९७	१०३	२००
५८	१७	वालवोध माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	२६३	२४२	५०५
५९	१८	कमला आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१३६	१५०	२८६
६०	१८	कालिदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	९	१४	२३
६१	१८	भावना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	३९	४२	८१
६२	१८	गोरक्षनाथ माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	१७७	१६४	३४१
६३	१८	ज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	५४१	६२९	११७०
६४	१८	भैरुङ्गदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	२६	२२	४८
६५	१९	नेपाल जापान मेत्री जनहित प्रावि	(१-३)	४२	३९	८१
६६	१९	सिर्जनशील बौद्ध अनाथ प्रा.वि.	(१-३)	४२	३५	७७
६७	१९	गणेश आधारभूत विद्यालय	(१-५)	२२	३२	५४
६८	१९	जीवनज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	१४	२३	३७
६९	१९	कालिका प्रा.वि. बासघारी	(१-५)	४६	५३	९९
७०	१९	अरनिको आधारभूत विद्यालय	(१-८)	१७७	१८८	३६५
७१	१९	अरनिको माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	३५४	२७३	६२७
७२	१९	निर्मल मावि बस्तीपुर	(१-१२	९२३	७३६	१६५९

क्रस	वडा नम्बर	संस्थागत विद्यालयको नाम	शैक्षिक किसिम	विद्यार्थी संख्या		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१	१	यातायात ई बो स्कुल	(१-५)	११३	१२२	२३५
२	२	बाल जगृती इ.बो.मा.वि	(१-१०)	६४१	८९०	१५३१
३	३	मकवानपुर एभरेष्ट नि.मा.वि., बसामाडी	(१-१०)	२६३	३११	५९४
४	३	शिक्षा विकास शिशुसदन मा.वि, बसामाडी–५	(१-१०)	३२८	४६८	७९६
५	३	सनसाइन इ.बो.मा.वि, बसामाडी–२	(१-१०)	२७२	३२६	५९८
६	४	रोज एकेडेमी	(१-५)	११८	१४४	२६२
७	४	नवोदय शिशु सदन	(१-१०)	५३३	७४१	१२७४
८	४	सत्यम जेभियर ई से बो	(१-१०)	१४९	२०२	३५१
९	४	आमसाई	(१-८)	२७	३९	६६
१०	४	ब्रमदिक एकेडेमी	(१-१०)	३८६	५६१	९४७
११	५	जि.एस.निकेतन मा.वि	(१-१०)	५४९	८०९	१३५८
१२	५	सिद्धार्थ शिशुसदन मा.वि	(१-१०)	२५३	४५०	७०३
१३	५	रिलायन्स इ.बो.मा.वि	(१-१०)	२१५	३१७	५३२

१४	५	सेमिनरी ऐकेडेमिक काउन्सिल	(१-१०)	५६	७६	१३२
१५	५	उज्जवल शिशु निकेतन मा.वि	(१-१०)	२१६	२६८	४८४
१६	५	जेनिथ इन्टरनेशन उ.मा.वि, ,पिप्ले	(१-१२)	२७८	४०८	६८३
१७	५	ज्ञानोदय बालबाटीका आवासीय मा.वि, ,पिप्ले	(१-१०)	८२	१२१	२०३
१८	६	प्रज्वल शिक्षा सदन ई. स्कुल	(१-५)	५०	७५	१२५
१९	६	सुनगाभा इ.बो.स्कूल मा.वि.	(१-१०)	१४६	१४७	२९३
२०	६	मुनलाइट इन्टरनेशनल पुर्व प्रा.वि.	(१-७)	४९	६०	०१९
२१	७	तासिर इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	३५७	५४७	९०७
२२	८	माउण्ट एभरेष्ट	(१-१०)	२६७	३३१	५९८
२३	८	कमाने एकेडेमी	(१-१०)	२२९	३००	५२९
२४	८	पशुपति विद्या सदन	(१-८)	२८	३८	६६
२५	९	श्रीकृष्ण आर्दश इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	१३२	२२३	३५५
२६	९	हेटौंडा मोर्डन आ.मा.वि.	(१-१०)	१६८	२१७	३८५
२७	९	रस्सल एकेडेमी मा.वि. वडा चेक	(१-१०)	२५०	२५८	५०८
२८	१०	सोलिड्यारीटी इ.बो.उ.मा.वि.	(१-१२)	६३३	९०६	१,५३९
२९	१०	तुलसी मेहेर मेमोरियल उ.मा.वि.	(१-१२)	४५७	७६२	१,२१९
३०	११	हेटौंडा एकेडेमी .मा.वि.	(१-१०)	२९०	४३७	७२७
३१	११	जेम्स बो.स्कूल	(१-१०)	२४६	३२७	५७३
३२	११	श्री दिव्य ज्योति विद्यालय प्रा.वि.	(१-६)	१४६	१४८	२९४
३३	१२	सनराईज इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	५१७	५३८	१०५५
३४	१३	फ्याम्कोल एकेडेमी मा.वि, पदमपोखरी	(१-१०)	३०३	३२२	६२५
३५	१५	लिटल फलावर स्कुल मकवानपुर प्रा.लि	(१-५)	१११	१११	२२२
३६	१५	गौरी शिखर ई.स्कुल नि.मा.वि	(१-८)	१०४	११९	२२३
३७	१६	रेडरोज ई.बो.मा.वि	(१-१०)	२८१	४०१	६८२
३८	१६	हटिया एकेडेमी	(१-८)	१४३	१५३	२९६
३९	१७	नोवल एजुकेशन ई बो	(१-५)	३६	५०	८६
४०	१७	बुद्ध विद्या सदन	(१-५)	९९	८४	१८३
४१	१७	मकवानपुर बाल विद्या सदन	(१-१०)	२०७	२६४	४७१
४२	१८	एपिकल एकेडेमी मा.वि, बस्तिपुर	(१-१०)	३८	७१	१०९

(श्रोत: हेटौंडा उपमहानगरपालिका शिक्षा शाखा)

यस उपमहानगरपालिकामा समग्रमा विद्यालयहरुको अवस्था राम्रो रहेको छ। माथिको तथ्याङ्कमा अन्यत्रबाट अध्ययन गर्न आएका विद्यार्थीहरु पनि समावेश भएको देखिन्छ।

५.२.२ उपमहानगरपालिकाको बिद्यार्थी विवरण

५-१४ वर्ष उमेरका बालबालिकाहरुको शैक्षिक अवस्था निम्नानुसार रहेको छः

५ देखि १४ वर्ष उमेरका बालबालिका			आधारभूत १-८ कक्षा सम्मको शिक्षा पूरा गरेका बालबालिका		
बालिका	**बालक**	**जम्मा**	**बालिका**	**बालक**	**जम्मा**
१३,२२८	१४,४९४	२७,७२२	११,६०६	१३,०२०	२४,६२६
		प्रतिशत	**८७.७४%**	**८९.८३%**	**८८.८३%**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

५.३ विद्यालय पुग्न लाग्ने समय

आधारभूत र मध्यमिक विद्यालयहरुमा पुग्न लाग्ने समयको योगफललाई आधार मानेर विद्यालय पुग्न लाग्ने समय प्रतिशतमा निम्नानुसार रहेको छः

लाग्ने समय	**प्रतिशत**
१५ मिनेट भन्दा कम	४३.२१%
१५ देखि ३० मिनेट सम्म	४४.९०%
३० मिनेट देखि १ घन्टा सम्म	९.४४%
१ घन्टा भन्दा बढी	२.४५%
जम्मा	**१००.००%**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

घरबाट विद्यालय पुग्न लाग्ने समयलाई विश्लेषण गर्दा धरै जसो (४४.९०%) घरपरिवारलाई बढिमा १५ देखी ३० मिनेट समय लाग्ने गरेको पाईन्छ। १५ मिनेट भन्दा कम समय लाग्ने ४३.२१% घरपरिवार रहेको पाईन्छ। विद्यालय पुग्न ३० मिनेट देखी १ घण्टा र १ घण्टा भन्दा बढि समय लाग्ने घरपरिवार क्रमशः ९.४४% र २.४५ प्रतिशत रहेको पाईन्छ।

५.४ विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा

यस उपमहानगरपालिकामा रहेको सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्रस	**वडा नम्बर**	**सामुदायिक विद्यालयको नाम**	**शैक्षिक किसिम**	**खानेपानी सुविधा**
१	१	सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
२	१	बाराही आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३	१	कालिका आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४	१	भैरव आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
५	१	अमर माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
६	२	सिद्धार्थ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
७	३	बाल उज्ज्वल मावि लेवट	(१-१०)	भएको
८	३	महेन्द्र किरण मावि बसामाडी	(१-१२)	भएको

९	४	श्रमिक मावि	(१-१०)	भएको
१०	४	भुटन देवी मावि	(१-१२)	भएको
११	४	आधुनिक राष्ट्रिय मावि	(१-१२)	भएको
१२	५	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
१३	५	बालज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
१४	६	शान्ति बहिरा तथा सुस्त श्रवण	(१-८)	भएको
१५	६	बाल जागृति युवा वर्ष मावि	(१-१०)	भएको
१६	६	बंशगोपाल माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
१७	६	कृष्ण प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
१८	७	नवज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
१९	८	हिमगंगा आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
२०	८	चन्द्रोदय माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
२१	९	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	भएको
२२	९	त्रिवेणी आधाभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
२३	९	प्रगति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२	भएको
२४	१०	संस्कृत वेद विद्याश्रम	(१-८)	भएको
२५	१०	ज्ञानदा माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
२६	११	शंकरज्योति आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
२७	११	आनन्द भैरव आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
२८	११	त्रिभुवन मावि नवलपुर	(१-१२)	भएको
२९	१२	व्रम्ह देवी प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
३०	१२	पशुपति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३१	१२	प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
३२	१२	विष्णुज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३३	१२	बुद्ध माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
३४	१३	युगचेतना नमूना आ.वि.	(१-५)	भएको
३५	१३	कालिका आधारभूत विद्यालय चेक	(१-८)	भएको
३६	१३	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३७	१३	महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
३८	१४	सुप्रभात आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३९	१४	दिपज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४०	१४	भृकुटी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
४१	१४	जनज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
४२	१५	शुभकामना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको

४३	१५	ज्ञानज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
४४	१५	पारिजात प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
४५	१५	आधारभूत विद्यालय कमाने	(१-८)	भएको
४६	१५	वनदेवी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४७	१५	विश्वज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४८	१५	चुरियामाइ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
४९	१५	जनजागृति मावि रातोमाटे	(१-१०)	भएको
५०	१६	वि.पि.प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
५१	१६	आकाशधारा पानीसारा प्रा.वि.	(१-५)	भएको
५२	१६	जनप्रिय मावि हटिया	(१-१२)	भएको
५३	१६	त्रिभुवन मावि हटिया	(१-१०)	भएको
५४	१७	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	भएको
५५	१७	महादेव प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
५६	१७	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
५७	१७	राजदेवी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
५८	१७	वालवोध माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
५९	१८	कमला आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
६०	१८	कालिदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	भएको
६१	१८	भावना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
६२	१८	गोरक्षनाथ माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
६३	१८	ज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
६४	१८	भैरुङ्गदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	भएको
६५	१९	नेपाल जापान मेत्री जनहित प्रावि	(१-३)	भएको
६६	१९	सिर्जनशील बौद्ध अनाथ प्रा.वि.	(१-३)	भएको
६७	१९	गणेश आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
६८	१९	जीवनज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
६९	१९	कालिका प्रा.वि. बासघारी	(१-५)	भएको
७०	१९	अरनिको आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
७१	१९	अरनिको माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
७२	१९	निर्मल मावि बस्तीपुर	(१-१२	भएको
		संस्थागत तर्फ		
१	१	यातायात ई बो स्कुल	(१-५)	भएको
२	२	बाल जगृती इ.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको
३	३	मकवानपुर एभरेष्ट नि.मा.वि., बसामाडी	(१-१०)	भएको

४	३	शिक्षा विकास शिशुसदन मा.वि, बसामाडी–५	(१-१०)	भएको
५	३	सनसाइन इ.बो.मा.वि, बसामाडी–२	(१-१०)	भएको
६	४	रोज एकेडेमी	(१-५)	भएको
७	४	नवोदय शिशु सदन	(१-१०)	भएको
८	४	सत्यम जेभियर ई से बो	(१-१०)	भएको
९	४	आमसाई	(१-८)	भएको
१०	४	ब्रमदिक एकेडेमी	(१-१०)	भएको
११	५	जि.एस.निकेतन मा.वि	(१-१०)	भएको
१२	५	सिद्धार्थ शिशुसदन मा.वि	(१-१०)	भएको
१३	५	रिलायन्स इ.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको
१४	५	सेमिनरी ऐकेडेमिक काउन्सिल	(१-१०)	भएको
१५	५	उज्जवल शिशु निकेतन मा.वि	(१-१०)	भएको
१६	५	जेनिथ इन्टरनेशन उ.मा.वि, ,पिप्ले	(१-१२)	भएको
१७	५	ज्ञानोदय बालबाटीका आवासीय मा.वि, ,पिप्ले	(१-१०)	भएको
१८	६	प्रज्वल शिक्षा सदन ई. स्कुल	(१-५)	भएको
१९	६	सुनगाभा इ.बो.स्कूल मा.वि.	(१-१०)	भएको
२०	६	मुनलाइट इन्टरनेशनल पुर्व प्रा.वि.	(१-७)	भएको
२१	७	तासिर इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२२	८	माउण्ट एभरेष्ट	(१-१०)	भएको
२३	८	कमाने एकेडेमी	(१-१०)	भएको
२४	८	पशुपति विद्या सदन	(१-८)	भएको
२५	९	श्रीकृष्ण आर्दश इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२६	९	हेटौंडा मोर्डन आ.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२७	९	रस्सल एकेडेमी मा.वि. वडा चेक	(१-१०)	भएको
	१०	सोलिड्यारीटी इ.बो.उ.मा.वि.	(१-१२)	भएको
२८	१०	तुलसी मेहेर मेमोरियल उ.मा.वि.	(१-१२)	भएको
२९	११	हेटौंडा एकेडेमी .मा.वि.	(१-१०)	भएको
३०	११	जेम्स बो.स्कूल	(१-१०)	भएको
३१	११	श्री दिव्य ज्योति विद्यालय प्रा.वि.	(१-६)	भएको
३२	१२	सनराईज इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
३३	१३	फ्याम्कोल एकेडेमी मा.वि, पदमपोखरी	(१-१०)	भएको
३४	१५	लिटल फलावर स्कुल मकवानपुर प्रा.लि	(१-५)	भएको
३५	१५	गौरी शिखर ई.स्कुल नि.मा.वि	(१-८)	भएको
३६	१६	रेडरोज ई.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको

३७	१६	हटिया एकेडेमी	(१-८)	भएको
३८	१७	नोवल एजुकेशन ई बो	(१-५)	भएको
३९	१७	बुद्ध विद्या सदन	(१-५)	भएको
४०	१७	मकवानपुर बाल विद्या सदन	(१-१०)	भएको
४१	१८	एपिकल एकेडेमी मा.वि, बस्तिपुर	(१-१०)	भएको

(श्रोत: हेटौँडा उपमहानगरपालिका शिक्षा शाखा)

५.५ छात्रछात्राहरुको लागि शौचालयको व्यवस्था

यस उपमहानगरपालिकामा रहेको सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा छात्रछात्राहरुको लागि शौचालयको व्यवस्था उपलब्ध भएको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्रस	वडा नम्बर	सामुदायिक विद्यालयको नाम	शैक्षिक किसिम	शौचालय
१	१	सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
२	१	बाराही आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३	१	कालिका आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४	१	भैरव आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
५	१	अमर माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
६	२	सिद्धार्थ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
७	३	बाल उज्ज्वल मावि लेवट	(१-१०)	भएको
८	३	महेन्द्र किरण मावि बसामाडी	(१-१२)	भएको
९	४	श्रमिक मावि	(१-१०)	भएको
१०	४	भुटन देवी मावि	(१-१२)	भएको
११	४	आधुनिक राष्ट्रिय मावि	(१-१२)	भएको
१२	५	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
१३	५	बालज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
१४	६	शान्ति बहिरा तथा सुस्त श्रवण	(१-८)	भएको
१५	६	बाल जागृति युवा वर्ष मावि	(१-१०)	भएको
१६	६	बंशगोपाल माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
१७	६	कृष्ण प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
१८	७	नवज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
१९	८	हिमगंगा आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
२०	८	चन्द्रोदय माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
२१	९	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	भएको
२२	९	त्रिवेणी आधाभूत विद्यालय	(१-८)	भएको

२३	९	प्रगति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२	भएको
२४	१०	संस्कृत वेद विद्याश्रम	(१-८)	भएको
२५	१०	ज्ञानदा माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
२६	११	शंकरज्योति आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
२७	११	आनन्द भैरव आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
२८	११	त्रिभुवन मावि नवलपुर	(१-१२)	भएको
२९	१२	व्रम्ह देवी प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
३०	१२	पशुपति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३१	१२	प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	(१-८)	भएको
३२	१२	विष्णुज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३३	१२	बुद्ध माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
३४	१३	युगचेतना नमूना आ.वि.	(१-५)	भएको
३५	१३	कालिका आधारभूत विद्यालय चेक	(१-८)	भएको
३६	१३	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३७	१३	महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
३८	१४	सुप्रभात आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
३९	१४	दिपज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४०	१४	भृकुटी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
४१	१४	जनज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
४२	१५	शुभकामना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
४३	१५	ज्ञानज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
४४	१५	पारिजात प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
४५	१५	आधारभूत विद्यालय कमाने	(१-८)	भएको
४६	१५	वनदेवी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४७	१५	विश्वज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
४८	१५	चुरियामाइ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
४९	१५	जनजागृति मावि रातोमाटे	(१-१०)	भएको
५०	१६	वि.पि.प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
५१	१६	आकाशधारा पानीसारा प्रा.वि.	(१-५)	भएको
५२	१६	जनप्रिय मावि हटिया	(१-१२)	भएको
५३	१६	त्रिभुवन मावि हटिया	(१-१०)	भएको
५४	१७	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	भएको
५५	१७	महादेव प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
५६	१७	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको

५७	१७	राजदेवी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
५८	१७	वालवोध माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
५९	१८	कमला आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
६०	१८	कालिदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	भएको
६१	१८	भावना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	भएको
६२	१८	गोरक्षनाथ माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
६३	१८	ज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	भएको
६४	१८	भैरुङ्गदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	भएको
६५	१९	नेपाल जापान मेत्री जनहित प्रावि	(१-३)	भएको
६६	१९	सिर्जनशील बौद्ध अनाथ प्रा.वि.	(१-३)	भएको
६७	१९	गणेश आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
६८	१९	जीवनज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	भएको
६९	१९	कालिका प्रा.वि. बासघारी	(१-५)	भएको
७०	१९	अरनिको आधारभूत विद्यालय	(१-८)	भएको
७१	१९	अरनिको माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	भएको
७२	१९	निर्मल मावि बस्तीपुर	(१-१२	भएको
संस्थागत तर्फ				
१	१	यातायात ई बो स्कुल	(१-५)	भएको
२	२	बाल जगृती इ.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको
३	३	मकवानपुर एभरेष्ट नि.मा.वि., बसामाडी	(१-१०)	भएको
४	३	शिक्षा विकास शिशुसदन मा.वि, बसामाडी–५	(१-१०)	भएको
५	३	सनसाइन इ.बो.मा.वि, बसामाडी–२	(१-१०)	भएको
६	४	रोज एकेडेमी	(१-५)	भएको
७	४	नवोदय शिशु सदन	(१-१०)	भएको
८	४	सत्यम जेभियर ई से बो	(१-१०)	भएको
९	४	आमसाई	(१-८)	भएको
१०	४	ब्रमदिक एकेडेमी	(१-१०)	भएको
११	५	जि.एस.निकेतन मा.वि	(१-१०)	भएको
१२	५	सिद्धार्थ शिशुसदन मा.वि	(१-१०)	भएको
१३	५	रिलायन्स इ.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको
१४	५	सेमिनरी ऐकेडेमिक काउन्सिल	(१-१०)	भएको
१५	५	उज्जवल शिशु निकेतन मा.वि	(१-१०)	भएको
१६	५	जेनिथ इन्टरनेशन उ.मा.वि, ,पिप्ले	(१-१२)	भएको
१७	५	ज्ञानोदय बालबाटीका आवासीय मा.वि, ,पिप्ले	(१-१०)	भएको

१८	६	प्रज्वल शिक्षा सदन ई. स्कुल	(१-५)	भएको
१९	६	सुनगाभा इ.बो.स्कूल मा.वि.	(१-१०)	भएको
२०	६	मुनलाइट इन्टरनेशनल पुर्व प्रा.वि.	(१-७)	भएको
२१	७	तासिर इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२२	८	माउण्ट एभरेष्ट	(१-१०)	भएको
२३	८	कमाने एकेडेमी	(१-१०)	भएको
२४	८	पशुपति विद्या सदन	(१-८)	भएको
२५	९	श्रीकृष्ण आर्दश इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२६	९	हेटौंडा मोर्डन आ.मा.वि.	(१-१०)	भएको
२७	९	रस्सल एकेडेमी मा.वि. वडा चेक	(१-१०)	भएको
२८	१०	सोलिड्यारीटी इ.बो.उ.मा.वि.	(१-१२)	भएको
२९	१०	तुलसी मेहेर मेमोरियल उ.मा.वि.	(१-१२)	भएको
३०	११	हेटौंडा एकेडेमी .मा.वि.	(१-१०)	भएको
३१	११	जेम्स बो.स्कूल	(१-१०)	भएको
३२	११	श्री दिव्य ज्योति विद्यालय प्रा.वि.	(१-६)	भएको
३३	१२	सनराईज इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	भएको
३४	१३	फ्याम्कोल एकेडेमी मा.वि, पदमपोखरी	(१-१०)	भएको
३५	१५	लिटल फलावर स्कुल मकवानपुर प्रा.लि	(१-५)	भएको
३६	१५	गौरी शिखर ई.स्कुल नि.मा.वि	(१-८)	भएको
३७	१६	रेडरोज ई.बो.मा.वि	(१-१०)	भएको
३८	१६	हटिया एकेडेमी	(१-८)	भएको
३९	१७	नोवल एजुकेशन ई बो	(१-५)	भएको
४०	१७	बुद्ध विद्या सदन	(१-५)	भएको
४१	१७	मकवानपुर बाल विद्या सदन	(१-१०)	भएको
४२	१८	एपिकल एकेडेमी मा.वि, बस्तिपुर	(१-१०)	भएको

(श्रोत: हेटौंडा उपमहानगरपालिका शिक्षा शाखा)

५.६ कक्षाकोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धि विवरण

यस उपमहानगरपालिकामा रहेको सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा कक्षाकोठा तथा फर्निचर र खेल मैदान सम्बन्धि विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्रस	वडा नम्बर	विद्यालयको नाम	शैक्षिक किसिम	आवश्यकिय सुविधा	
				खेल मैदान	कक्षा कोठा र फर्निचर
१	१	सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ

२	१	बाराही आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३	१	कालिका आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
४	१	भैरव आधारभूत विद्यालय	(१-५)	छ	छ
५	१	अमर माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
६	२	सिद्धार्थ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
७	३	बाल उज्ज्वल मावि लेवट	(१-१०)	छ	छ
८	३	महेन्द्र किरण मावि बसामाडी	(१-१२)	छ	छ
९	४	श्रमिक मावि	(१-१०)	छ	छ
१०	४	भुटन देवी मावि	(१-१२)	छ	छ
११	४	आधुनिक राष्ट्रिय मावि	(१-१२)	छ	छ
१२	५	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
१३	५	बालज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
१४	६	शान्ति बहिरा तथा सुस्त श्रवण	(१-८)	छ	छ
१५	६	बाल जागृति युवा वर्ष मावि	(१-१०)	छ	छ
१६	६	बंशगोपाल माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
१७	६	कृष्ण प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
१८	७	नवज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
१९	८	हिमगंगा आधारभूत विद्यालय	(१-५)	छ	छ
२०	८	चन्द्रोदय माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
२१	९	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	छ	छ
२२	९	त्रिवेणी आधाभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
२३	९	प्रगति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२	छ	छ
२४	१०	संस्कृत वेद विद्याश्रम	(१-८)	छ	छ
२५	१०	ज्ञानदा माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
२६	११	शंकरज्योति आधारभुत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
२७	११	आनन्द भैरव आधारभुत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
२८	११	त्रिभुवन मावि नवलपुर	(१-१२)	छ	छ
२९	१२	व्रम्ह देवी प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
३०	१२	पशुपति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३१	१२	प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३२	१२	विष्णुज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३३	१२	बुद्ध माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
३४	१३	युगचेतना नमूना आ.वि.	(१-५)	छ	छ
३५	१३	कालिका आधारभूत विद्यालय चेक	(१-८)	छ	छ
३६	१३	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३७	१३	महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ

३८	१४	सुप्रभात आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
३९	१४	दिपज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
४०	१४	भृकुटी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
४१	१४	जनज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
४२	१५	शुभकामना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
४३	१५	ज्ञानज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	छ	छ
४४	१५	पारिजात प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
४५	१५	आधारभूत विद्यालय कमाने	(१-८)	छ	छ
४६	१५	वनदेवी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
४७	१५	विश्वज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
४८	१५	चुरियामाइ माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
४९	१५	जनजागृति मावि रातोमाटे	(१-१०)	छ	छ
५०	१६	वि.पि.प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
५१	१६	आकाशधारा पानीसारा प्रा.वि.	(१-५)	छ	छ
५२	१६	जनप्रिय मावि हटिया	(१-१२)	छ	छ
५३	१६	त्रिभुवन मावि हटिया	(१-१०)	छ	छ
५४	१७	दिव्यज्योति आधारभूत विद्यायल	(१-५)	छ	छ
५५	१७	महादेव प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
५६	१७	लक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
५७	१७	राजदेवी माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
५८	१७	वालवोध माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
५९	१८	कमला आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
६०	१८	कालिदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	छ	छ
६१	१८	भावना प्राथमिक विद्यालय	(१-५)	छ	छ
६२	१८	गोरक्षनाथ माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
६३	१८	ज्योति माध्यमिक विद्यालय	(१-१२)	छ	छ
६४	१८	भैरुङ्गदेवी प्राथमिक विद्यालय	(१-३)	छ	छ
६५	१९	नेपाल जापान मेत्री जनहित प्रावि	(१-३)	छ	छ
६६	१९	सिर्जनशील बौद्ध अनाथ प्रा.वि.	(१-३)	छ	छ
६७	१९	गणेश आधारभूत विद्यालय	(१-५)	छ	छ
६८	१९	जीवनज्योति आधारभूत विद्यालय	(१-५)	छ	छ
६९	१९	कालिका प्रा.वि. बासघारी	(१-५)	छ	छ
७०	१९	अरनिको आधारभूत विद्यालय	(१-८)	छ	छ
७१	१९	अरनिको माध्यमिक विद्यालय	(१-१०)	छ	छ
७२	१९	निर्मल मावि बस्तीपुर	(१-१२	छ	छ
संस्थागत तर्फ					

१	१	यातायात ई बो स्कुल	(१-५)	छ	छ
२	२	बाल जगृती इ.बो.मा.वि	(१-१०)	छ	छ
३	३	मकवानपुर एभरेष्ट नि.मा.वि., बसामाडी	(१-१०)	छ	छ
४	३	शिक्षा विकास शिशुसदन मा.वि, बसामाडी–५	(१-१०)	छ	छ
५	३	सनसाइन इ.बो.मा.वि, बसामाडी–२	(१-१०)	छ	छ
६	४	रोज एकेडेमी	(१-५)	छ	छ
७	४	नवोदय शिशु सदन	(१-१०)	छ	छ
८	४	सत्यम जेभियर ई से बो	(१-१०)	छ	छ
९	४	आमसाई	(१-८)	छ	छ
१०	४	ब्रमदिक एकेडेमी	(१-१०)	छ	छ
११	५	जि.एस.निकेतन मा.वि	(१-१०)	छ	छ
१२	५	सिद्धार्थ शिशुसदन मा.वि	(१-१०)	छ	छ
१३	५	रिलायन्स इ.बो.मा.वि	(१-१०)	छ	छ
१४	५	सेमिनरी ऐकेडेमिक काउन्सिल	(१-१०)	छ	छ
१५	५	उज्जवल शिशु निकेतन मा.वि	(१-१०)	छ	छ
१६	५	जेनिथ इन्टरनेशन उ.मा.वि, ,पिप्ले	(१-१२)	छ	छ
१७	५	ज्ञानोदय बालबाटीका आवासीय मा.वि, ,पिप्ले	(१-१०)	छ	छ
१८	६	प्रज्वल शिक्षा सदन ई. स्कुल	(१-५)	छ	छ
१९	६	सुनगाभा इ.बो.स्कूल मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
२०	६	मुनलाइट इन्टरनेशनल पुर्व प्रा.वि.	(१-७)	छ	छ
२१	७	तासिर इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
२२	८	माउण्ट एभरेष्ट	(१-१०)	छ	छ
२३	८	कमाने एकेडेमी	(१-१०)	छ	छ
२४	८	पशुपति विद्या सदन	(१-८)	छ	छ
२५	९	श्रीकृष्ण आर्दश इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
२६	९	हेटौंडा मोर्डन आ.मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
२७	९	रस्सल एकेडेमी मा.वि. वडा चेक	(१-१०)	छ	छ
२८	१०	सोलिड्यारीटी इ.बो.उ.मा.वि.	(१-१२)	छ	छ
२९	१०	तुलसी मेहेर मेमोरियल उ.मा.वि.	(१-१२)	छ	छ
३०	११	हेटौंडा एकेडेमी .मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
३१	११	जेम्स बो.स्कूल	(१-१०)	छ	छ
३२	११	श्री दिव्य ज्योति विद्यालय प्रा.वि.	(१-६)	छ	छ
३३	१२	सनराईज इ.बो.मा.वि.	(१-१०)	छ	छ
३४	१३	फ्याम्कोल एकेडेमी मा.वि, पदमपोखरी	(१-१०)	छ	छ
३५	१५	लिटल फलावर स्कुल मकवानपुर प्रा.लि	(१-५)	छ	छ
३६	१५	गौरी शिखर ई.स्कुल नि.मा.वि	(१-८)	छ	छ

३७	१६	रेडरोज ई.बो.मा.वि	(१-१०)	छ	छ
३८	१६	हटिया एकेडेमी	(१-८)	छ	छ
३९	१७	नोवल एजुकेशन ई बो	(१-५)	छ	छ
४०	१७	बुद्ध विद्या सदन	(१-५)	छ	छ
४१	१७	मकवानपुर बाल विद्या सदन	(१-१०)	छ	छ
४२	१८	एपिकल एकेडेमी मा.वि, बस्तिपुर	(१-१०)	छ	छ

(श्रोत: हेटौँडा उपमहानगरपालिका शिक्षा शाखा)

५.७ विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिका

विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिका जम्मा ६७७ जना रहेका छन् जस्को लैंङ्गिकता र उमेर निम्नानुसार रहेका छन्:

लिङ्ग	५ देखि ९ वर्ष	१० देखि १४ वर्ष	१५ देखि १८ वर्ष	जम्मा
बालिका	७१	५१	१२२	२४४
बालक	५६	७७	२९९	४३२
यौनिक तथा अल्पसंख्यक	०	०	१	१
जम्मा	**१२७**	**१२८**	**४२२**	**६७७**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

तुलनात्मक रुपमा १५-१८ वर्ष उमेर समूहका धेरै बालबालिकाहरु विद्यालय बाहिर रहेको देखिन्छ र सोही उमेर समूहका बालिका भन्दा बालकहरु विद्यालय भर्ना नभएको देखिन्छ।

५.८ विद्यालय जान छोड्नेहरु सम्बन्धी विवरण

यस उपमहानगरपालिकामा जम्मा ३८२ जना (२२८ बालक र १३१ बालिका र २३ लैंङ्गिक अल्पसंख्यक) विद्यालय छाडेका बालबालिका रहेका छन्। विद्यालय छोड्नु पर्ने कारणहरु तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

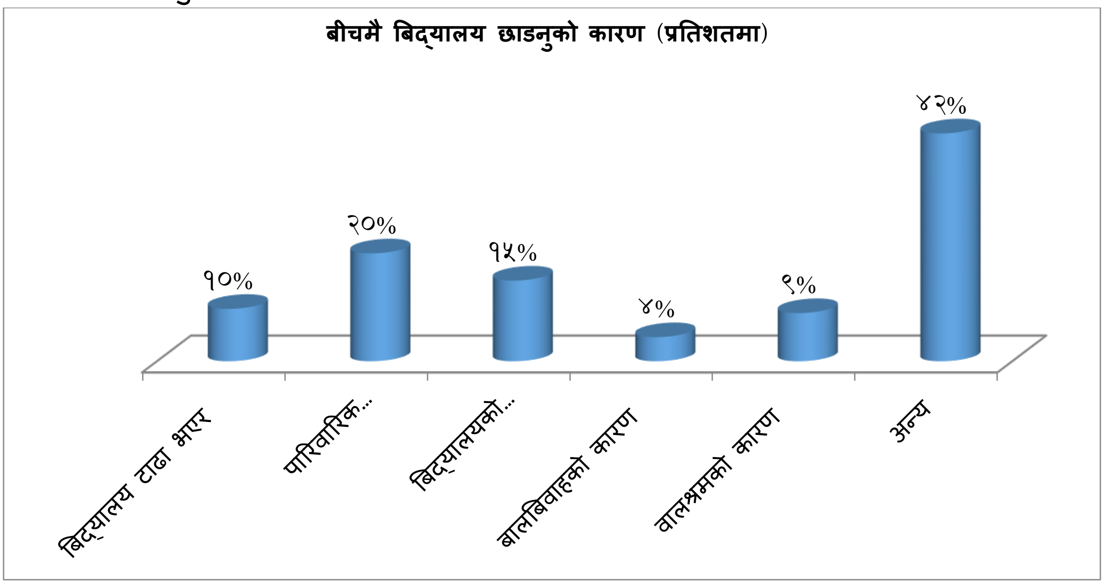

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

५.९ बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्राथमिक विद्यालयको विवरण

हेटौँडा उपमहानगरपालिकाका ३ देखी ५ वर्ष उमेर समूहका ४,३७२ बालबालिका (२,०७४ बालिका र २,२९८ बालक) बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक विद्यालयमा भर्ना भएका छन्। ती बालबालिकाको प्रतिशत निम्नानुसार रहेको छः

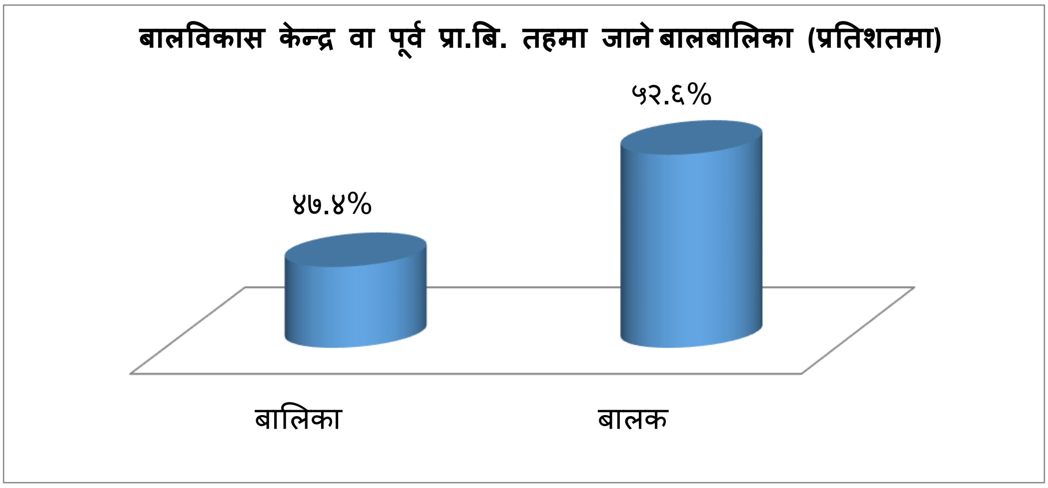

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

हेटौँडा उपमहानगरपालिकाकामा ३ देखी ५ वर्ष उमेर समूहका ७,७९८ बालबालिका (३,६५१ बालिका र ४,१४७ बालक) रहेका छन्। उक्त उमेर समूहका जम्मा बालबालिका र बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्रा.बि. तहमा गईरहेका बालबालिकाको तुलनात्मक अवस्था तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः

क्र.सं.	३-५ वर्ष उमेरका बालबालिका	नगरको संख्या	बाल बिकास केन्द्र वा पूर्व प्राथमिक विद्यालय जाने	संख्या	प्रतिशत
१	बालिका संख्या	३,६५१	बालिका संख्या	२,०७४	५६.८
२	बालक संख्या	४,१४७	बालक संख्या	२,२९८	५५.४
	जम्मा:	**७,७९८**	**जम्मा:**	**४,३७२**	**५६.१**

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

समग्रमा ५६.१ प्रतिशत बालबालिकाहरु बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक विद्यालयमा भर्ना भएका छन्।

खण्ड ६ उपमहानगरपालिकामा बाल संरक्षण

६.१ द्धन्द्ध पिडित तथा जोखिममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

उपमहानगरपालिकाको कुनै पनि वडामा द्धन्द्ध पिडित बालबालिका भएको पाईएको छैन। कूल जनसंख्याको १८.१ प्रतिशत व्यक्तिहरु ज्याला मजदुरी गर्दछन् र ज्याला मजदुरी आफैमा न्यून आय हो त्यसकारण ज्याला मजदुरी गर्ने परिवारहरुसंग बसोवास गर्ने बालबालिकाहरु जोखिममा छन्।

बर्ष भरी खान नपुग्ने परिवार २९ प्रतिशत रहेको यस उपमहानगरपालिकामा ६ महिना सम्म मात्र खान पुग्ने परिवार २०.२ प्रतिशत बसोवास गर्दछन् र यी परिवारहरु र आश्रित बालबालिकाहरु उच्च जोखिममा रहेको देखिन्छ।

६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण

विस्थापित भएका बालबालिका उपमहानगरपालिकामा रहेको देखिदैन।

६.३ बालबालिकामाथि हुने भेदभाव सम्बन्धी विवरण

यस उपमहानगरपालिकाको कूल घरपरिवारहरु मध्ये ५७ परिवारले छोराछोरी विच भेदभाव गरेको देखिन्छ। भेदभावको विषयहरु तलको तालिकामा संख्या र प्रतिशत प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	कुन-कुनकुरामा भेदभाव गर्नु हुन्छ	प्रतिसत	संख्या
१	शिक्षामा	१४%	८
२	खानपिनमा	२%	१
३	घरेलुकाममा	८२%	४७
४	पोशाकमा	२%	१
	जम्मा	१००%	५७

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

बालबालिकाले परिवारमा कुनै कमजोरी गरेमा घरपरिवारले गर्ने व्यवहारको विश्लेषण गर्दा बहुसंख्यक ८०.०६ प्रतिशत घरपरिवारले सम्झाउने गरेको देखिन्छ भने गाली, कुटपिट, खानामा बन्देज, कोठामा थुन्ने र हेप्ने/निन्दा गर्ने/मनोवैज्ञानिक तनाव दिन जस्ता कठोर यातना दिने घरपरिवार २०.०२ रहेको देखिन्छ। बालबालिकाको कमजोरीमा घरपरिवारको उनीहरु प्रतिको व्यवहार तलको तालिकामा प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छः

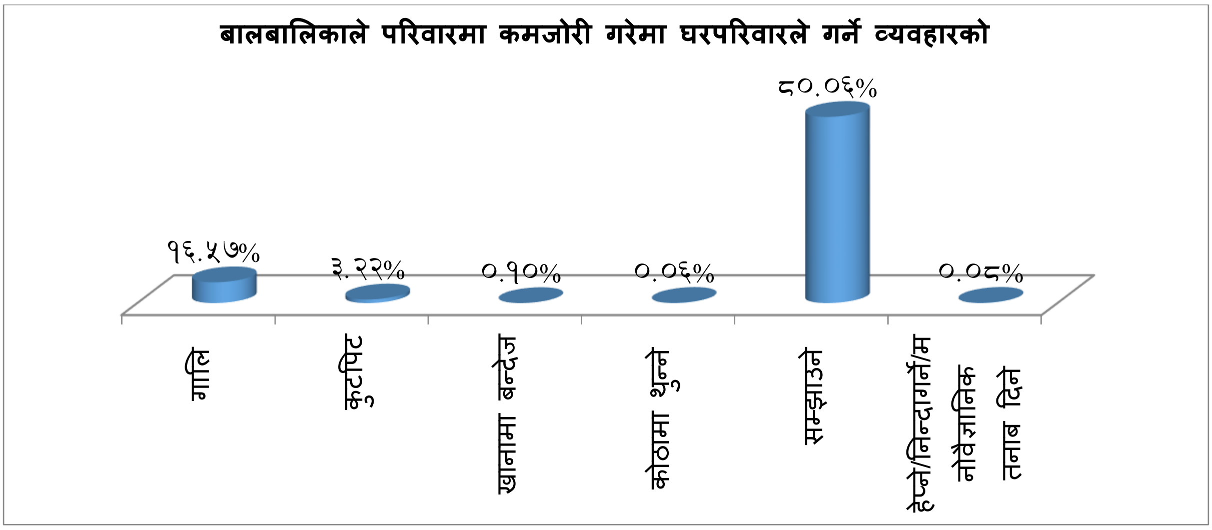

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

अभिभावकको बुझाईमा बिद्यालयमा बालबालिकाले गल्ती गरेमा पाउने सजायहरुको वर्गिकरण गरिएको थियो र ती मध्ये धेरैजसो अभिभावहरुले (७६.७४ प्रतिशत) आफ्ना बालबालिकालाई बिद्यालयले सम्झाई बुझाई गर्दछन् भनेका छन्। अभिभावकहरुको बुझाईमा २०.२२ प्रतिशत बालबालिकाहरुले गाली खान्छन, १.४७ प्रतिशतलाई कान समातेर उठबस गराईन्छ, ०.९५ प्रतिशतलाई कुटपिट गराईन्छ, ०.३६ प्रतिशतलाई बेन्चमा उभ्याईन्छ र ०.१५ प्रतिशतलाई कोठाबाट निष्कासन गर्ने गरिन्छ।

विगत एक वर्षमा महिला तथा बालबालिका माथि घरपरिवारमा कुनै हिंसाको वा सामाजिक कुरीति सम्बन्धि घटना विश्लेषण गर्दा प्राप्त नतिजालाई तलको तालिकामा संख्या र प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	परिवारमा महिला-बालबालिकामाथि सामाजिक कुरीतिको घटना	प्रतिसत	संख्या
१	दाइजो सम्बन्धि	०.००%	०
२	बहुबिवाह	२९.६३%	२४
३	घरेलु हिंसा	५५.५६%	४५
४	बाल बिवाह	३.७०%	३
५	बलात्कार	०%	०
६	महिला-बालबालिकाको बेचबिखन	०%	०
७	छुवाछुत	११.११%	९
	जम्मा :	१००%	८१

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

६.४ बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण

१३ बालिका र १७ बालक सहित ३० जना बालश्रमको रुपमा रहेक देखिन्छ। उक्त विवरणको उमेरगत संख्या निम्नानुसार रहेको छः

क्र.सं.	उमेर समूह	बालिका	बालक	बालिका	बालक
१	० देखि ५ वर्ष	०%	१२%	०	२

२	६ देखि १०वर्ष	०%	६%	०	१
३	११ देखि १५वर्ष	३१%	१८%	४	३
४	१६ देखि १८वर्ष	६९%	६५%	९	११
५	१९ वर्ष भन्दा माथि	०%	०%	०	०
जम्मा :		१००%	१००%	१३	१७

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

होटल/पसलमा १० जना, व्यक्तिको घरमा ८ जना, उद्योग कलकारखानामा ७ जना र बाल भरियाको रुपमा ५ जना बालश्रम रहेका छन्। ७० प्रतिशत बालश्रम ६ देखी १० घण्टा काम गर्ने गर्दछन् भने ११ देखी १५ घण्टा काम गर्ने २३ प्रतिशत छन्। उनीहरु मध्ये ५९ प्रतिशत विगत १ वर्ष देखी कार्यरत रहेका छन्। उनीहरु मध्ये ८७ प्रतिशतले नगदमा पारिश्रमक लिने गर्दछन् भने १० प्रतिशतले तलब नै पाउदैनन्। अभिभावकसंग भेट ८० प्रतिशतले गर्न पाउदैनन्। उनीहरु मध्ये २४ जना विद्यालय जादैनन्। र पारिश्रमिक समयमा नदिने, कार्यरत स्थानमा गालीगलौज र कुटपिट जस्ता समस्या उनीहरुले भोग्नु परेको छ।

६.५ बाल यौन शोषण तथा बेचविखन सम्बन्धी विवरण

यौन शोषण सम्बन्धी कुनै घटना भएको पाईएन्।

६.६ सडक बालबालिकाको विवरण

उपमहानगरपालिकाको वडा नम्बर ६ मा १ जना बालक सडक बालबालिकाको रुपमा जिल्ला बाहिर बिरगन्ज/सिमरामा रहेको पाईएको छ।

६.७ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण

हेटौंडा उपमहानगरपालिका भित्र जम्मा ३२ जना कुलतमा लागेको बालबालिका भएको पाईएको छ।

६.८ उमेर समूह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिकाको विवरण

उपमहानगरपालिकामा जम्मा १०३ जनामा दिर्घ रोग लागेको देखिन्छ। दिर्घ बालबालिकामा लागेको रोग सम्बन्धी विवरण तल उल्लेख गरिएको छः

बालबालिकालाई लागेको दिर्घ रोगहरु	उपमहानगरपालिका (जम्मा)
एचआईभी/एड्स	७
क्यान्सर	९
क्षारे	१२
टिबि	५
अटिज्म	२
सेरेब्रल पाल्सी	१
मधुमेय/चिनीरोग	४
मुटु रोग	४८

मृगौला सम्बन्धि रोग	१५
जम्मा	**१०३**

दिर्घ रोगको कारण मृत्य भएका बालबालिकाको विवरण निम्नानुसार रहेको छः

दिर्घ रोगको किसिम	उपमहानगरपालिका (जम्मा)
एचआईभी/एड्स	१
क्यान्सर	५
मधुमेय/चिनीरोग	१
मुटु रोग	१८
मृगौला सम्बन्धि रोग	३
जम्मा	२८

५ वर्ष मुनिको बालबालिकाको पनि मृत्यु भएको देखिन्छ। यस उपमहानगरपालिकामा जम्मा २६ जना ५ वर्ष मुनिको बालबालिकाको मृत्यु भएको देखिन्छ।

६.९ खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण

ज्याला मजदुरी गर्ने परिवारको संख्या र वर्षभरी धान्न सक्ने जीविकोपार्जनको अवस्थालाई हेर्दा उपमहानगरपालिकामा खाद्यान्न संकटमा परेका परिवारहरु रहेको पाईन्छ। ज्याला मजदुरीबाट आय आर्जन गर्ने परिवार १८.१ प्रतिशत व्यक्तिहरु छन्। त्यस्तैगरी उपमहानगरपालिकामा वर्षभरीको जीविकोपार्जनको समस्या रहेको पाईन्छ अर्थात २२.२ प्रतिशत परिवारहरुको जीविकोपार्जन ६ महिना सम्म मात्र धान्न सक्ने हुनाले उक्त परिवारका साथै उनीहरुमा आश्रित बालबालिकाको खाद्यान्न संकटको अवस्था छ त्यसकारण विस्तृत खोज विवरण उपमहानगरपालिका कार्यलयले संकलन गरेर यथा सम्भव छिटो घटना व्यवस्थापन गर्न आवश्यक छ।

६.१० जाडो तथा गर्मिका कारण मृत्य हुने गर्भवति महिला तथा बालबालिकाको विवरण

हेटौंडा उपमहानगरपालिकामा जाडो तथा गर्मिका कारण मृत्य हुने गर्भवति महिला तथा बालबालिका भएको पाईएन।

६.११ संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

जम्मा ६४ जना बालबालिकाहरु (२५ बालिका र ३९ बालक) संस्थागत हेरचाहमा रहेको पाईन्छ। ती मध्ये बाल गृहमा १२ जना, होस्टलमा ४७ जना र बोर्डिङ स्कुलमा ५ जना रहेको पाईएको छ। ती मध्ये ५० जना विगत १० वर्ष दखी बस्दै आएको पाईन्छ भने विगत १७-१८ वर्ष देखी बस्दै आएका बालबालिका जम्मा ३ जना देखिन्छन्। बुहसंख्यक बालबालिकाहरु आफ्नो पढाईको लागि संस्थागत हेरचाहमा बसेको देखिन्छ। बालगृहमा बसेका बालबालिकाहरु आर्थिक अवस्था कमजोर भएर र बुवाको मृत्यु भएर बालगृहमा बस्न परेको देखिन्छ।

खण्ड ७ उपमहानगरपालिकाको आर्थिक पक्ष

७.१ पेशा तथा रोजगारीको अवस्था सम्बन्धी विवरण

परिवारका सदस्यहरुको पेशालाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धैरै (३७.५ प्रतिशत) सदस्यहरु जागिरमा छन् भने दोस्रोमा २४.४ प्रतिशत सदस्यहरु व्यापारमा संलग्न रहेका छन्। २०.२ प्रतिशत सदस्यहरु कृषिमा संलग्न रहेका छन्। परिवारका सदस्यहरुको पेशा सम्बन्धि थप विवरण (प्रतिशत) निम्नानुसार रहेको छ:

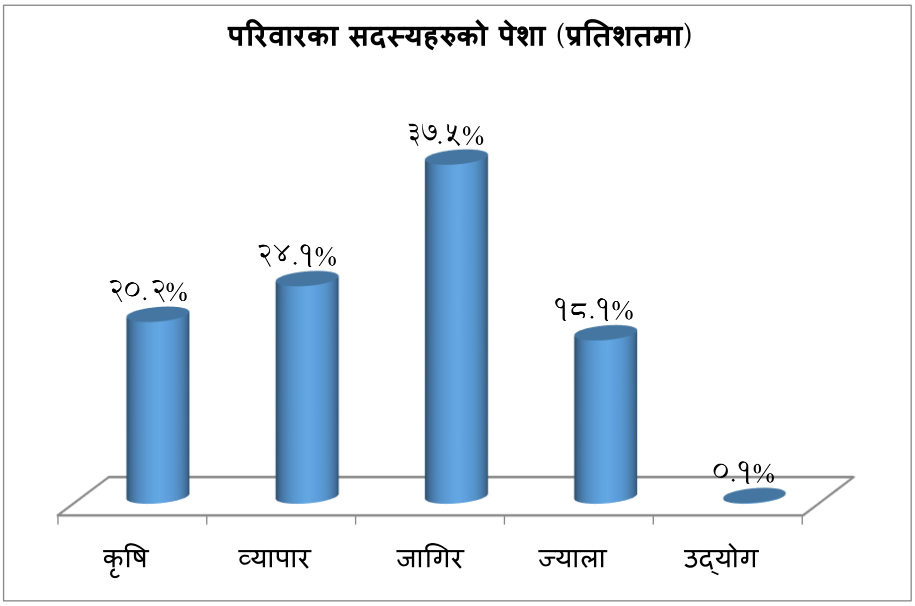

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

त्यस्तैगरी १८.१ प्रतिशत व्यक्तिहरु ज्याला पेशामा रहेका छन् भने सबैभन्दा कम (०.१ प्रतिशत) सदस्यहरु उद्योग पेशामा रहेका छन्।

७.२ आम्दानीले खान पुग्ने अवस्था सम्बन्धी विवरण

वर्षभरीको जीविकोपार्जनमा परिवारको आफ्नो उत्पादन/आम्दानीले धान्न सक्ने अवस्थाको विश्लेषण गर्दा यस उपमहानगरपालिकाको ३४.५ प्रतिशत परिवारहरु आफ्नो आम्दानीले वर्षभरी खान पुग्ने र बचत पनि गर्न सक्ने अवस्थामा छन्। त्यस्तैगरी बर्ष भरी (१० देखी १२ महिना सम्म) खान पुग्ने परिवार ३६.५ प्रतिशत छन्। जीविकोपार्जन धान्न सक्ने अवस्थाको बारेमा तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	आम्दानीले खान पुग्ने परिवारीक अवस्था (महिनामा)	प्रतिशत
१	३ महिना भन्दा कम	१७.७%
२	३ देखी ६ महिना	४.५%
३	७ देखि ९ महिना	६.८%
४	१० देखि १२ महिना	३६.५%
५	बचत पनि हुने	३४.५%
	जम्मा :	१००%

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

माथिको तालिमामा उल्लेख भए अनुसार उपमहानगरपालिकामा वर्षभरीको जीविकोपार्जनको समस्या रहेको परिवारहरु भएको देखिन्छ जस अनुसार ३ महिना भन्दा कम खान पुग्ने १७.७ प्रतिशत परिवार, ३ देखी ६ महिना सम्म मात्र खान पुग्ने परिवार ४.५ प्रतिशत र ७ देखि ९ महिना सम्म खान पुग्ने ६.८ प्रतिशत परिवार रहेको पाईएको छ।

७.३ युवा पेशा/रोजगारी सम्बन्धी विवरण

हेटौंडा उपमहानगरपालिकाका १६ देखी ४० वर्षका १२,५१८ युवाहरु विभिन्न पेशा/रोजगारीमा संलग्न भएको पाईन्छ। जागिरमा ७,४३८ जना, कृषिमा ४,४३३ जना, व्यापार व्यवसायमा ४५४ र ज्याला मजदुरीमा १८४ आवद्ध छन्। त्यस्तैगरी उद्योगमा ९ जना संलग्न छन्। संलग्न भएका युवाहरुको विवरण प्रतिशतमा निम्नानुसार रहेको छः

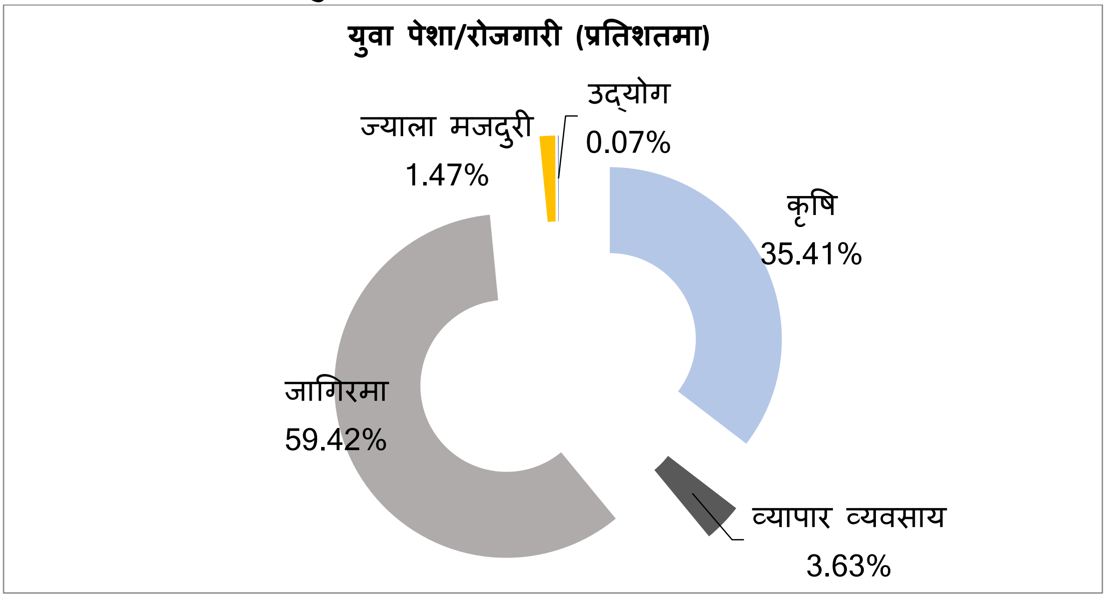

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

सबैभन्दा धेरै युवाहरु जागिरमा संलग्न भएको पाईन्छ।

(नोटः माथि उल्लेखित तथ्याङ्क बालबालिका भएका परिवारको युवा रोजगारीको मात्र हो)

७.४ रोजगारीकालागि विदेशमा गएकाहरुको विवरण

यस उपमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरुको संख्या ८३९१ रहेको छन्। ती वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरु मध्ये २३.१ प्रतिशत महिला छन्। वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरु विगत लामो समय देखी गएको देखिन्छ। ५ वर्ष भन्दा कम र सो भन्दा बढि वर्ष गरेर दुई भागमा छुट्ट्याएर वैदेशिक रोजगार रहेका व्यक्तिहरुको विश्लेषण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	परिवारको सदस्यहरु वैदेशिक रोजगारीमा गएको अवधि	प्रतिशत
१	५ वर्ष भन्दा कम	६३.४%
२	५ वर्ष भन्दा बढि	३६.६%

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

५ वर्ष भन्दा कम समय वैदेशिक रोजगार रहेका व्यक्ति ६३.४ प्रतिशत छन् भने सो भन्दा बढि समय वैदेशिक रोजगार रहेका व्यक्ति ३६.६ प्रतिशत छन्।

खण्ड ८ उपमहानगरपालिकाको प्रकोप अवस्था

८.१ प्रकोपको विवरण

बालबालिका सहितको परिवारहरु मध्ये यस उपमहानगरपालिकामा बिगत ३ वर्ष भित्र प्राकृतिक प्रकोपबाट पिडित भएका परिवारको संख्या जम्मा २,८८८ अर्थात कूल परिवार संख्याको ७.८ प्रतिशत प्रभावित भएको पाईन्छ। सबैभन्दा धैरै महामारीबाट प्रभावित भएका छन्। प्रभावित परिवारको प्रतिशत निम्नानुसार रहेको छः

क्र.सं.	प्राकृतिक प्रकोपहरु	प्रभावित (प्रतिशतमा)
१	बाढी	१.४%
२	पहिरो	०.५%
३	अशिना	०.२%
४	हुरी	०.९%
५	आगलागी	०.४%
६	भूकम्प	०.३%
७	खडेरी	०.२%
८	अतिविष्ठी	०.८%
९	महामारी	९३.४%
१०	सलहकिरा	०.१%
११	अन्य	१.७%
जम्मा :		१००%

(श्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, २०७९)

परिवारहरु एक भन्दा बढि प्रकोपबाट प्रभावित भएको पाईन्छ।

बालबालिका अध्ययन गर्ने विद्यालयमा प्रकोप जोखिमको अवस्थालाई हेर्दा ९८.७ प्रतिशत जोखिम भएको पाईदैन। २९ परिवारहरुले विद्यालयमा बाढी र पहिरोको जोखिम देखेकाछन्। २ परिवारले विद्यालयमा आगलागीको जोखिम देखेकाछन्।

त्यस्तैगरी विद्यालय आउँदाजाँदा बालबालिकाहरुलाई हुन सक्ने प्रकोप जोखिमबारे ९७ प्रतिशत परिवारहरु जोखिम देखेका छैनन् भने २.३ प्रतिशत अर्थात ६९ परिवारले खोला, बाढी र पहिरोको जोखिम देखेका छन् भने बन्यजन्तुको भए र भिरालो सतहमा लड्न सक्ने जोखिम ०.२ प्रतिशत अर्थात ६ परिवारले देखेका छन्।

८.२ प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण

बिगत ३ वर्ष भित्र प्राकृतिक प्रकोपबाट भएको क्षतिको मात्रा र पिडित भएका परिवारको विवरण उपलब्ध छैन।

८.३ बाल अपराधको विवरण

बाल अपराध सम्बन्धि कुनै विवरण भएको पाईएन।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ बालमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरु

बाल बचाउ

१. गर्भवती महिलाहरुले कम्तिमा प्रसूति पूर्व ४ पटक र प्रसूति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा ३ पटक स्वास्थ्य जाँच गराएको हुनुपर्ने, **९५ प्रतिशत**

२. गर्भवती महिलाले टिडी विरुद्धको २ वटा खोप लगाएको हुनुपर्ने, **९० प्रतिशत**

३. गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुले आईरन चक्की (जम्मा २२५ वटा) खाएको हुनुपर्ने। **९५ प्रतिशत**

४. दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराइएको हुनुपर्ने, **८० प्रतिशत**

५. ६ महिनासम्मको शिशुलाई आमाले अनिवार्य रुपमा पूर्ण स्तनपान गराएका हुनेछन्। ८० प्रतिशत

६. महिनादेखि ५ वर्षमुनिका सबै बालबालिकालाई वर्षको २ पटक भिटामिन ए क्याप्सुल खुवाइएको हुनेछ। १०० प्रतिशत

७. २३ महिना भित्रका सबै बालबालिकालाई नेपाल सरकारले तोकेका सबै र पूर्णखोप प्राप्त गरी पूर्ण खोपयुक्त घोषणा भएको हुनेछ। **१०० प्रतिशत**

८. एच् आई भी संक्रमित आमाबाट जन्मिएका सबै बालबालिकाहरुले ARV Prophylaxis पाएका हुनेछन्। १०० प्रतिशत

९. सबै घरपरिवारले आयोडीनयुक्त नुन प्रयोग गरेका हुनेछन् १०० प्रतिशत

१०. कम तौल, पुड्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको संख्यामा कमी आएको हुनेछ। ८० प्रतिशत

११. अति कडा कुपोषण भएका बालबालिकाको संख्या शुन्य भएको हुनेछ। १०० प्रतिशत

१२. घरधुरीमा आधारभूत तहको खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ। १०० प्रतिशत

१३. चर्पी गएपछि, बालबालिकाको दिसा धोए पछि, र खाना खानु, खुवाउनु अघि सावुन पानीले हात धुने परिपाटीको विकास भएका हुनेछ। १०० प्रतिशत

१४. प्रत्येक घरपरिवारले शौचालयको प्रयोग गरेको तथा खुला दिसामुक्त घोषणा भएको हुनेछ।

बाल संरक्षण

१५. ५ वर्ष मुनिका सबै बालबालिकाको जन्म दर्ता भएको हुनेछ १०० प्रतिशत

१६. निकृष्ट प्रकारको बालश्रम अन्त्य गर्दै प्रभावित बालबालिकाको पुर्नस्थापना भएको हुनेछ ,१०० प्रतिशत

१७. स्थानीय तह बालविवाह मुक्त भएको हुनेछ,१०० प्रतिशत

१८. घरपरिवार ,समुदाय,सार्वजनिक स्थान(विद्यालय,सामाजिक चाडपर्व,भेला)मा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, वेचविखन, शोषण,बेवास्ता र दुव्र्यवहारमा कमी आएको हुनेछ ८० प्रतिशत

१९. समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली स्थापित भई संचालनमा ल्याईएको हुनेछ । १०० प्रतिशत

२०. छाउपडी,कमलरी जस्ता सामाजिक कुप्रथा नरहेको हुनेछ । ९५ प्रतिशत

२१. स्थानीय तह, समुदायले १४ बर्ष मुनिका असहाय बालबालिका(भएमा)को संरक्षण गर्न विशेष ब्यवस्था गरेका हुनेछन् । १०० प्रतिशत

२२. स्थानीयतहमा सडक बालबालिकाको संख्या शुन्य भएको हुनेछ (सडक बालबालिका (भएकोमा) बालगृहमा राखी ब्यवस्थापन भएको हुने) १०० प्रतिशत

२३. स्थानीय तहमा रहेका विद्यालयहरुले बालबालिकालाई शारीरिक तथा मानसिक यातना दिने छैनन् । १०० प्रतिशत

२४. कुलतमा लागेका बालबालिकाको लागि बाल सुधार गृहमा राख्ने ब्यवस्था मिलाएको हुनेछन् । १०० प्रतिशत

बाल विकास

२५. ३ देखि ४ वर्ष उमेर पुगेका सबै बालबालिका प्रारम्भिक बालविकास कक्षामा भर्ना भई टिकाउ दर सतप्रतिशत रहेको हुनेछ(फरक क्षमता भएका बालबालिकाको हकमा विशेष ब्यवस्था गर्नुपर्ने) १०० प्रतिशत

२६. ५ देखि १४ वर्ष उमेर समूहका सतप्रतिशत बालबालिकाले आधारभूत शिक्षा (१ देखि कक्षा ८ सम्म) पुरा गरेका हुनेछन। १०० प्रतिशत

२७. प्रत्येक विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा सहित छात्र छात्राको लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था भई यसको प्रयोग भएको हुनेछ, १०० प्रतिशत

२८. ४. सबै विद्यालयका पूर्वाधार (कक्षा कोठा,फर्निचर,खेलमैदान, खानेपानी धारा,०बालमैत्री,अपाङ्गता मैत्री र सुरक्षित भएका हुनेछन् । १०० प्रतिशत

२९. प्रत्येक विद्यालयमा अतिरिक्त कृयाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ,१००प्रतिशत

३०. सबै विद्यालयहरुले कुहिने र नकुहिने फोहर अलग अलग बिर्सजन गर्ने ब्यवस्था गरेका हुनेछन । १०० प्रतिशत

बाल सहभागिता

३१. स्थानीय तहमा समावेशी आधारमा बालसंजाल गठन भई कृियाशील(न्यूनतम वार्षिक ३ वटा वैठक,३ वटा कार्यक्रम संचालन) गरेका हुनेछन । ९५ प्रतिशत

३२. स्थानीय तहका बस्ती ,टोल र विद्यालयहरुमा समावेशी आधारमा बालसमूहको(गठन भै क्रियाशील (न्यूनतम वार्षिक ३ वटा वैठक,३ वटा कार्यक्रम संचालन) रहेका हुनेछन । ९५ प्रतिशत

३३. पाँच कक्षा भन्दामाथि अध्यापन हुने विद्यालयका ब्यवस्थापन समितिमा बालसमूहको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

३४. स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिमा बालसमूह संजालको ै प्रतिनिधित्व हुनेछ। १०० प्रतिशत

३५. स्थानीय तहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी सरोकारका संरचना,समितिहरुमा १२ देखि १८ वर्षका बालबालिकाहरुको संस्थागत सहभागिता सुनिश्चित गरिएको हुनेछ । ८०प्रतिशत

३६. बालभेलाबाट माग भै आएका योजनाहरु स्थानीय तहको योजनामा समावेश भएका हुनेछन् । १०० प्रतिशत

संस्थागत विकास

१ वडा,गाउँ नगरपालिका तहमा बालमैत्री सथानीय शासन समितिहरु गठन भई क्रियाशील रहेका हुनेछन। १००

२. स्थानीय तहहरुले आफ्नो लागि बालमैत्री आचार संहिता र नीति नियम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका हुनेछन। १००

३. गाउँपालिका ,नगरपालिकामा कम्तिमा एक बालउद्यान सहितको बालमैत्री सिकाई स्रोतकेन्द्र संचालनमा रहेको हुनेछ। ८०

४. बालबालिको वस्तुगत विवरणको आधारमा स्थानीय तहको विकास योजना र बालबालिकाको लागि लगानी योजना तर्जुमा भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ । १००

५. स्थानीय तहको योजना तर्जुमा पूर्व वार्षिक रुपमा वडा र गाउँ,नगर तहमा बालभेला आयोजना गरी बालभेलाले प्राथमिकता तोकेका बिषयलाई स्थानीयतहको योजना तर्जुमा प्रकृयामा समावेश गरिएको हुनेछ। १००

६. स्थानीय तहमा बालबालिका सम्बन्धी स्थितीपत्र तयारी तथा प्रकाशन र अद्यावधिक भएको हुनेछ। १००

७. प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरुले स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरेको हुनेछन। १००

८ विद्यालयले कक्षा ६ देखी १० सम्मका विद्यार्थीहरुको लागि बालमैत्री, वातावरण मैत्री र विपत ब्यवस्थापन सम्बन्धी अतिरिक्त कक्षा संचालन गरेका हुनेछन। १००

९. आधारभूत शिक्षा पश्चात विद्यालय शिक्षावाट वंन्चित भएका बालबालिकाहरुले जीवन उपयोगी शिक्षा (ब्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम) प्राप्त गरेका हुनेछन। ८०

१०. स्थानीय तहमा रहेका प्रहरी (कार्यालय) चौकीहरुमा बालमैत्री कक्ष वा बालमैत्री सम्पर्क एकाई रहेको हुनेछ। १००

११. विद्यार्थी सवार हुने शैक्षिक संस्थाका सवारी साधनहरु स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड अनुसार बालमैत्री र अपाङ्गतामैत्री हुनेछ ।१००

१२. स्थानीय तहको प्रशासकीय भवनमा स्तनपान कक्षको ब्यवस्था भएको हुनेछ। १००

१३. बसपार्क,सिनेमा हल,हाटबजार,खेलमैदान,जस्ता सार्वजनिक स्थलहरुमा बालमैत्री शौचालय र खानेपानी धाराको ब्यवस्था भएको हुनेछ।१००

१४. स्थानीय तहको विपत ब्यवस्थापन योजनामा विपतको समयमा बालबालिकाको आवश्यकता सम्बोधन गर्ने प्रावधान समावेश भएको हुनेछ। १००

१५. विपतको समयमा बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुको विशेष सहयोगको लागि संस्थागत ब्यवस्था भएको हुनेछ। १००

अनुसूची २ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन सहजीकरण समिति नामावली :-

सि.नं.	नामथर	पद	संपर्क नं.
१	श्री शिवराज चौलागाई	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	९८५५०१०१११
२	श्री हरिचन्द्र सापकोटा	प्रमुख शिक्षा विकास महाशाखा	९८४५१२५५४५
३	श्री विष्णु कुमारी लामिछाने	निर्देशक, महिला तथा बालबालिका विकास महाशाखा	९८४५४७१३५६
४	श्री भोला चौलागाई	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	९८५५०६७५४०
५	श्री भीम प्रसाद तिमल्सिना	योजना तथा अनुगमन प्रमुख	९८४५०२९४४२
६	श्री लक्ष्मण मैनाली	कानुन तथा फैसला कार्यान्वयन	९८४५०७४८४४
७	श्री चन्दा खड्का	खा.स.वि.व्य. प्रमुख	९८५१०८७९४२
८	श्री झविन्द्र ज्ञवाली	साझेदारी गैर सरकारी संस्था मध्येवाट	९८५५०२९६३०
९	श्री उज्ज्वल कोईराला	बाल समुह संजाल	९८६१७१५२९९
१०	श्री कृषा अर्याल	बाल समुह संजाल	९८४५२८३२७६
११	श्री मालती उप्रेती	अमर मा.वि.	९८५५०३२२१०
१२	श्री शान्ती विश्वकर्मा	महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख	९८४५२८७७५६
१३			

* झविन्द्र ज्ञवाली, बाल हल्पलाईन -९८५५०२९६३०
दिपेन्द्र पाठक, राडो नेपाल - ९८५५०७०३८०
राजेन्द्र लामा, राडो नेपाल - ९८६१८७३९२६

अनुसूची ३ बाल मैत्री स्थानीय शासन नगर तथा वडा सहजकर्ता नामावली

क्रस	नामथर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	सपना ढुङ्गाना	नगर सहजकर्ता	हेटौंडा उपमहानगरपालिका	9855070026
२	कृस्टिना मैनाली	१ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१	९८४४४२०४७२
३	राहुल शर्मा	२ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-२	९८१९२३०९७४
४	कुसुम बल	३ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-३	९७४२८०५२१०
५	अमिषा अधिकारी	४ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-२	९८४००३८५३७
६	सुनिता गौतम	५ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-५	९८१५२१९६१७
७	रुजा सुबेदी	६ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-६	९८४५२३५४००
८	गोकर्ण लामा	७ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-७	9866369522
९	रोजिता दंगाल	८ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-८	9845301490
१०	आशिष खतिवडा	९ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-९	9865184867
११	सबिता बिस्ट	१० न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१०	9842458111
१२	रस्मिता कुमारी रिजाल	११ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-११	9844224264

१३	प्रशंसा बिश्वकर्मा	१२ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१२	9865504938
१४	सिर्जना संजेल	१३ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१३	9845927204
१५	अरुणा लोप्चन	१४ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१४	9809286585
१६	अनिशा तितुंग	१५ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१५	9845103429
१७	सुजता धिमाल	१६ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१६	9746521167
१८	निशा ढुंगाना	१७ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१७	9865175213
१९	अनिश मंग्राती	१८ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१८	9860008026
२०	कृतिका बस्ताकोटी	१९ न वडा सहजकर्ता	हेटौडा-१९	9826227228

अनुसूची ३ बालमैत्री स्थानिय शासन वडा सम्पर्क व्यक्ति नामावली

सि.नं.	नामथर	पद	संपर्क नं.
१	श्री मनु दहाल	१ नं. वडा सदस्य	९८६५२१०८६४
२	श्री सुरज बर्तौला	२ नं. वडा सदस्य	९८४१४३२४४१
३	श्री सबिना विडारी	३ नं. महिलावडा सदस्य	९८४५१६७७४४
४	श्री गिता त्रिपाठी	४ नं. महिलावडा सदस्य	९८४५०२९१६८
५	श्री रन्जिता सिलवाल	५ नं. महिलावडा सदस्य	९८४५१०५६७८
६	श्री सरिता सापकोटा	६ नं. महिलावडा सदस्य	९८४५१०५३११
७	श्री श्याम सुन्दर परियार	७ नं. वडा सदस्य	९८४९०८४६०१
८	श्री रिता सार्की	८ नं. महिलावडा सदस्य	९८२१८८०२६५
९	श्री कमला पौडेल	९ नं. महिलावडा सदस्य	९८६५१९१२४२
१०	श्री गोमा सुनार	१० नं. वडा सदस्य	९८४५९२७३१२
११	श्री संजय विडारी	११ नं. वडा सदस्य	९८४५२९०४४४
१२	श्री गिता परियार	१२ नं. महिलावडा सदस्य	९८४०९२०१८०
१३	श्री दावा लामा	१३ नं. वडा सदस्य	९८६१५४७०६९
१४	श्री विना कुमारी थिङ	१४ नं. महिलावडा सदस्य	९८०४२६०६९१
१५	श्री मिनु विश्वकर्मा	१५ नं. महिलावडा सदस्य	९८४५०११६८३
१६	श्री गुरु प्रसाद ढकाल	१६ नं. वडा सदस्य	९८५५०८८२२६
१७	श्री कृष्ण बहादुर अधिकारी	१७ नं. वडा सदस्य	९८५५०७१६७४
१८	श्री योगराज खतिवडा	१८ नं. वडा सदस्य	९८५५०७३३२०
१९	श्री रमा गोले	१९ नं. वडा सदस्य	९८४५१०५१८५